

Biralec

Glasilo Združenja vojaških insignij Sloveniji

V tej številki:

Kokarda 460 AB

ELITE 2010

Priznanje MNZ Croatia

Oznake činov Kraljevine SHS

Predmeti DDR

Medalja TITA za pot v Indijo in Burmo

Lord Mountain

e-mail : zzvis@t-2.net

Št. 18

ZBIRATELJI !!!

Naslov združenja je:
ZZVIS
g. Martin Leskovar
Cesta v Mestni log 40b, 1000 Ljubljana

Internetni naslov ZZVIS je:
www.zdruzenje-insignij.si

Elektronska pošta ZZVIS je:
zzvis@t-2.net

Davčna številka ZZVIS je :
26263955

Transakcijski račun ZZVIS je odprt na novo pri Poštni Banki Slovenija št. je :

90672-0000169520

Prosim vse zbiratelje, da pošiljajo čim več tem, ki so zanimive za delo zbirateljev, slik o raznih zbirkah in sejmih za objavo v naslednjem **ZBIRALCU št. 19**. Če je le možno, da pošljete prispevke, slike in ostalo na CD-ju ali na naš Email naslov zzvis@t-2.net zaradi lažje obdelave in poznejše objave v našem glasilu. **Vse, člane vljudno naprošamo, da plačajo članarino za leto 2011 čim prej. HVALA !!**

upravni odbor ZZVIS

Prosim za članke,
sliko za
prvo in zadnjo stran

Zbiralca št. 19

Ureditev naslovne strani za to številko je zaslužen član ZZVIS-a iz Srbije **Milanović Nebojša**.

Email društva:

zzvis@t-2.net

Poleg vojaških artiklov sedaj zbiramo tudi: podstavke za pivo, reklamne naprstnike, kovance € iz vseh EU držav.

Martin Leskovar

Kokarda 460. Artilerijskega bataljona

Pred nekaj časa mi je v zbirko prišel zanimiv eksponat; **kokarda 460. AB**, vsakemu, ki sem jo omenil, še ni slišal zanjo oz. jo videl, zato sem se odločil, da poizvem kaj več o njej in vam jo predstavim.

Kokarda je v uporabo stopila 23. marca 2010, na dan artilerije SV, ki ga praznujejo ob rojstvu Jurija Vege. Prejemniki niso vsi pripadniki AB ampak le tisti, ki imajo opravljen 300-urni tečaj za VED artilerijec. Podobno kot ostala priznanja, se jih podeli na slovesnosti, vsak pripadnik dobi eno.

Nosi se na črni baretki, katera se lahko poleg kape nosi v vojašnici, obvezno pa se jo nosi na službenem izhodu iz vojašnice ali pa na slovesnostih.

Kokarda v velikost meri približno 50 x 54mm in se zadaj pripenja na tri vijake. Naročene in izdelane so bile v DVZ Ponikvah, v prvi seriji **50 kosov**, v drugi pa je bilo naročenih še **180 kosov**.

Tako hitremu drugemu naročilu je verjetno botrovalo to, da je ta enota pred kratkim za VED artilerijec izšolala svoje pripadnike PPRS, za katere ne dvomim, da si bodo z veseljem na baretko nadedli to lepo oznako in jo z ponosom nosili. ❖

Negativ za izdelavo kokard.

Jaka Klenovšek

ELITE 2010

Po enoletni »abstinenci« zopet lahko opišemo znak z vaje **ELITE**, ki jo preko revije Zbiralec in predvsem skozi uradne našitke z vaje spremljamo že od leta 2003. Zanimivo je, da še nikoli ni bila pojasnjena kratica **ELITE**. Čeprav ima beseda že sama po sebi svoj pomen, predvsem zapisana z malimi črkami, na primer v angleščini (elite), ki najverjetneje izvira iz stare francoščine (prav tako elite), jo prevajamo kot »elita« oziroma izbrano, prvovrstno ipd., je **ELITE** kratica. Letos so načrtovalci prvič spremenili obliko znaka in sicer se je ta iz ščita spremenil v okrogel znak – poleg te spremembe pa so v samem znaku z različnimi barvami sukanca nazorno prikazali dejanski pomen kratice. Dvomim, da gre za naključje (to, da ima kratica tudi drugačen, pomenljiv pomen), saj je prav pri izbiri teh kratic zelo pogosto igranje z besedami. V Slovenski vojski poznamo kar nekaj primerov takih kratic – kot oznak za enote oz. njihove dele. Torej, na našitku tokrat v zunanjem krogu piše: »**Electronic Warfare Live Training Exercise**«. Odebeljene črke torej predstavljajo podlago za kratico vaje, napis pa nam pove, da je bilo to »živa« vaja elektronskega bojevanja. Slednje pa je preveč posplošeno, zato samo povzemam nekaj podatkov iz uradnega biltena vaje.

Na vaji so bili tokrat udeleženci iz 15 držav (med njimi pripadniki Slovenske vojske), 7 držav je bilo v vlogi opazovalk. Sodelovalo je 68 zrakovplovov, preko 3000 pripadnikov prej opisanih različnih oboroženih sil ter 16 različnih (kopenskih) protiletalskih sistemov. V vaji so bili preigrani številni scenariji sodelovanja med bojnimi protiletalskimi sistemi, sistemi za nadzor zračnega prostora, letalstvom in drugimi vzporednimi podpornimi sistemi – vse pa se je odvijalo v simuliranem okolju elektronskega delovanja (predvsem motenja). Več podatkov o vaji je objavljenih v temu namenjenih medijih (daljši zapis je v SV št. 11/2010), za zbiralsko tematiko pa naj to zadošča.

ELITE - našitek

Kot je bilo že navedeno, je znak **ELITE 2010** okrogel. V premeru meri 85mm.

Osnova je črna in kot vedno doslej je znak bogato in kvalitetno vezen. V centralnem polju s premerom 63mm ponovno dominira že dobro poznani črni vran s strelo v enem krilu ter ščitom z oznako **GACOM** (German Air Force Command oziroma Poveljstvo vojaškega letalstva in zračne obrambe Zvezne republike Nemčije) v drugem krilu. Kot običajno se bojeviti krokar s kremplji oprijema rakete. Za tem osnovnim motivom je silhueta Nemčije, ta pa je vezena v nacionalnih barvah (državna zastava). Ozadje vseh teh elementov je zapolnjeno s srebrno sivo barvo. Centralni krog in zunanji rob sta obšita z rumenim obšivom, vmes pa je črno polje z rumenim napisom »**Electronic Warfare Live Training Exercise**«. Spodaj je še rdeča letnica **2010**. Ni podatkov, da bi bil poleg našitka izdelan še kakšen za zbiralce zanimiv predmet, kot npr. kovanec ali značka.

Na vaji **ELITE 2010** je tokrat sodelovalo 47 pripadnikov SV, večina iz baterije **ROLAND** iz 9.BZO, po eden iz **PSSV** in poveljstva **BZO** ter dva pripadnika **EEB / 5.OIB**. Po izjavah letošnjih udeležencev drugo leto vaje ne bo – razlog je v pomanjkanju finančnih sredstev. Škoda – tako za vadbence na teh vajah ter njihovo usposobljenost kot tudi za zbiralce, ki smo se že nekako navadili na lične znake s te vaje. ❖

Brane Tušar
julij 2010

SLOVENSKA VOJSKA

Priznanje republiškega MNZ-ja SR Hrvaške

Ministrstvo za notranje zadeve nekdanje Socialistične republike Hrvaške se je delilo na javno varnost in državno varnost. Zgodovinsko pomembno za razvoj le te je pomembno tretje zasedanje ZAVNOH-a¹, 8 in 9 maja 1944, takrat je bil ZAVNOH razglašen za najvišji organ zakonodajne izvršilne oblasti Hrvaške. Izbrali so predsedništvo, ki je bilo sestavljeno iz predsednika, 4 podpredsednike, tajnika, 2 namestnika in 25 članov. Razdeljeno je na razne veje državne uprave katere so vodili različne oddelke² in bili za njih odgovorni. Oddelek notranje uprave je dobil nalogo, da v celi Hrvaški preko Narodno Osvobodilnega Odbora (NOO) ustanovi učinkovito službo notranjih zadev in odborske straže. Do maja 1944 ustavljene so straže v Baniji in Kordunu v ustanavljanju so bile tudi v Liki, Pokuplju in Gorskem Kotarju³.

Oddelek za notranje zadeve ZAVNOH-a je v septembru 1944 leta izdal okrožnico številka 1: Temelji na katerih je potrebno ustanovljati Odborske straže⁴ (principi na katerih treba ustanoviti Odborske straže), v katerih so določeni člani organov notranje uprave NOO-a. V vsakem okrožju je ustanovljena ena četa odborske straže, katero je vodil poveljnik čete in politični komisar vsak je imel po enega namestnika katera je kontrolirala celo področje okrožnega NOO-a. V občinah pa so bile ustanovljene za to delo desetine teh straž katere je vodil izvoljeni desetnik v nekaterih vaseh, križiš-

kih, mostovih in splavih pa so bile ustanovljene še posebne patrolne.

V vsakem okrožju NOO-a je bila obvezna vsaj ena desetina odborske straže a na ravni občine je bila vsaj ena patrola. Poveljstvo čete je bilo dolžno nadzorovati svoje straže po vnaprej določenem načrtu.

Naloga Odborskih straž je bila podpirati delo NOO-a in posledic glede izvajanja nalog, prijetij, preiskav te iste straže so imele nalogo preprečevanja kriminalnih del, šverca, sabotaž, nadzorovali so dovolilnice, pazili na red, čistočo in mir v naseljih, mestih nadzirali so tudi sejme, cene in mučenja živali ipd.

Z okrožnico oddelka notranjih zadev ZAVNOH-a dne 8. oktobra 1944 leta so se preimenovali Odborske straže v **Narodno milico**⁵. Da nebi prišlo do pomote so poleg napisa Narodna milica pripisovali v oklepajih tudi Odborska straža. V začetku 1944 leta je bila ustanovljena Narodna milica v vseh okrožjih razen v Istri. Ustanavljanja so bila zelo počasna zaradi vsesplošnega pomanjkanja hrane, oblek, obutve katera je bila takrat prisotna vsesplošno in seveda zaradi premajhnih izkušenj in premalo strokovnega znanja.

Narodno milico so okrepili z dodatnim ljudstvom iz Partizanski straž (enota Narodno-Osvobodilne Vojske zadolžena za vzdrževanje reda in mira v zaledju). Po ukazu ZAVNOH-a vsem poveljstvom v

decembru 1944 je bilo ukazano da izberejo 60 najboljših borcev iz njihovih vrst in jih dajo na razpolaganje okrožnim NOO-jim⁶.

14. aprila 1945 v Splitu na zasedanju predsedništva je bila formirana Narodna vlada Hrvaške kot najvišji izvršilni in naredbodajalni organ državne oblasti v Hrvaški, vlada je bila sestavljena od predsednika, dveh podpredsednikov in 12 ministrov. Preimenovali so se v Ministrstvo notranjih zadev, v okvirju le tega je bilo predvideno ustanavljanje poveljstva Narodne Milice, v okrajih bataljon NM a v občinah četa NM⁷.

V naslednjih letih ministrstvo notranjih zadev izgubi avtonomnost v okrajih ter se spoštujejo v večini zvezni organ. Največja decentralizacija se je začela 1968 leta še posebej pa se poslabša z Zakonom o organih notranjih zadev dne 14. marca 1977 leta. Republiški sekretariat za notranje zadeve je usmerjal in vodil delo organov notranjih zadev, nadzoroval njihovo delo in jim omogočal in skrbel za njihovo delo.

Notranje zadeve v pristojnosti občin je izvrševal občinski sekretariat za notranje zadeve, v pristojnosti Skupnosti občin to delo je izvrševal sekretariat za notranje zadeve skupnosti občin, dolžnosti je izvrševal sekretar, namestnik sekretarja in asistent sekretarja. Sekretarja in namestnika je imenovala občinska skupščina ali pa skupščina skupnosti občin, asistenta je imenoval izvršilni komite občin ali pa skupnost občin. Ustanovljen je tudi Sekretariat za notranje zadeve Mestne skupnosti občine Zagreb. Za lažje delo ustanovile so se postaje javne sigurnosti kot enote občinskega sekretariata, na vodilno mesto je postavljen

¹ Zemaljsko Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Hrvatske

² Dokumenti ZAVNOH-a iz 1944, str. 663-665

³ Isto, knj. 2, str. 240.

⁴ Isto, str. 374-378.

⁵ Isto, str. 378-379.

⁶ Ivan Mišković, Vojna pozadina u Slavoniji 1941-1945, Beograd 1982, str. 132.

⁷ Dokumenti ZAVNOH-a iz 1945, str. 630-632. Prvi notranji minister je bil Vicko Krstulović.

načelnik postaje, postavil ga je izvršilni komite skupščine občine⁸.

Na osnovi tega zakona so v Policiji in Kriminalistični službi uvedli nazive (podobne vojaškim činom) dotedanje funkcije⁹ so ostale samo na občinski in republiški ravni¹⁰. Oznake in nazivi funkcij so u glavnem, ampak ne v popolnosti sledile modelu že leto prej narejenem v Sloveniji in Srbiji. Večja pristojnost republik ter njihovih organov za notranje zadeve od leta 1968 pa naprej je privedlo do različnih oznak, odličij in uniform. To možnost na Hrvaškem je najprej izkoristil MNZ mesta Zagreba in je leta 1974 uvedlo medalje ob trideset letnici ustanovitve organa za notranje zadeve (več o teh medaljah v INCC 2001¹¹)

Uniforme in oznake policije so bile enotne za celo Jugoslavijo vse do leta 1974, takrat je Slovenija sprejela posebne oznake funkcij, nakar so tudi druge republike postopno uvajale svoje posebne dele v uniformah. Na hrvaškem so možnost samostojnega odločanja o nazivih, uniformah ter oznakam izkoris-

tili z Zakonom o notranjih zadevah iz leta 1977 ter so 1. novembra 1977 vzporedno z novimi nazivi in funkcijam uvedli nove oznake in uniforme. Nove uniforme so popolnoma odstopale od uniform kakšne so imeli v drugih republikah nekdanje Jugoslavije in so prinesle novosti katere še niso bile videne. Govor je o modernih in za tisti čas izredno skrojjenih uniformah. Dobili so poletne srajce s kratkimi rokavi svetlo-modre barve, v ostalih republikah so že zmeraj nosili sive srajce dolgih rokavov, na oba dva rokava je bil natisnjen napis »MILICIJA«. Nosile so se in poletne jakne temno modre barve (ostali so imeli poletne bluzone), namesto dolgih vojaških šinjelov uvedli so kratke volneni plašči svinčeno-modre barve. Srajce hrvaških policistov so se zapenjale z tremi srebrnimi gumbi pa tudi gumbi na naramnicah in žepih so bili v srebrni barvi (pri ostalih so gumbi bili v zlati barvi in srajca se je zapenjala z štirimi gumbi). V ostalih republikah so nosili na ovratnikih srajc oznako določene službe policije, na hrvaškem so se nosili samo rombovi z zlato obrobo brez oznake znotraj. Razen tega hlače niso imele modro črto na robovih. Prek srajc niso nosili rjavi usnjeni pas s naramnikom ampak črni tok s pištolo pritrjen z dvema jermenoma povlečena čez desni žep. Na isti način so nosili tok z pištolo na kratkem zimskem plašču. Na zgornjem levem rokavu srajce, poletne jakne in kratkega zimskega plašča nosili so posebno oznako z napisom »MILICIJA¹²«. V ostalih republikah oznake se niso nosile razen v Sloveniji, v kateri so uvedli svojo posebno oznako in v Zveznem SUP-u kje so nosili oznako v obliki grba Jugoslavije. Sredi 80-tih letih so enote za specialno delovanje v Srbiji in Vojvodini, pozneje in v Črni Gori prevzele način nošenja in napis od hrvaške policije ampak so jih nosili na oba dva rokava. Razen tega so

1980/81 v vseh republikah kopirali Hrvaško in uvedli svetlo-modre srajce in poletne jakne ampak brez oznak in napisov. Namesto kratkega plašča so leta 1981 uvedli nošenje zimske vetrovke temno-modre barve podobne ali pa skoraj enake kot so jih uvajali ob istem času v vseh republikah¹³.

Z temeljnim zakonom o notranjih zadevah iz leta 1977 je določeno da se koncem leta 1978 ali pa začetkom leta 1979 uvedejo priznanja za 10, 20 in 30 let delovne dobe v organih za notranje zadeve republike Hrvaške. Ta določba je bila internega pomena namreč ni nobene uradnega zaznamka o tem. V maju 1979 leta IKOM je naredil vzorce priznanj in so jih istega leta začeli podeljevati.

Vsa ta priznanja so imela obliko policijske zvezde s kape. Priznanje za 10 let delovne dobe v notranjih zadevah je bil bronast, za 20 let delovne dobe je bila srebrna zvezda in žarki na zlati podlagi, priznanje za 30 let delovne dobe je bila zlata zvezda in žarki na srebrni podlagi.

Vsa priznanja so bila v velikosti 4,7 x 4,7cm. Na zadnji strani priznanja je bila igla za pripeti v vodoravnem položaju ter oznaka proizvajalca. Proizvajalec je bila poznata zagrebška kovnica IKOM.

Zraven priznaj so dodelili še značko z na iglo velikosti 1,9 x 1,9cm. Ta priznanja so bila v rdečim škatlam z rdečo ali črno podlago iz filca velikosti 10 x 10cm. raven so se podelila še ukazi modro-bele barve velikosti 34,5 x 24cm. Na žalost, ni znano koliko teh priznanj je bilo dodeljeno do leta 1991 ko se je nehalo podeljevanje omenjenih priznanj. ❖

**Krunoslav Mikulan (Čakovec),
Emil Smutni (Zagreb)**

prevod: Nadja Leskovar

⁸ Narodne novine, št. 11, 21. III. 1977.

⁹ Na začetku so pripadniki Milice imeli čine podobne vojaškim bivše JNA, leta 1967. so uvedli funkcije. To je v praksi pomenilo, da je pripadnik Milice na naramnicah nosil oznako katera je bila odvisna od njegovega delovnega mesta.

¹⁰ Narodne novine, št. 47, 28. XI. 1977.

¹¹ INCC 2001: zbornik 3. mednarodnega numizmatičnega kongresa v Hrvaški, Pula, 11. - 14. oktobra 2001.

¹² Narodne novine, št. 47, 28. XI. 1977, št. 10, 14. III. 1978

¹³ Narodne novine, št. 30, 28. VII. 1981, št. 48, 2. XII. 1981.

¹³ Narodne novine, št. 11, 21. III. 1977.

¹³ Narodne novine, št. 47, 28. XI. 1977, št. 10, 14. III. 1978.

¹³ Narodne novine, št. 30, 28. VII. 1981, št. 48, 2. XII. 1981.

Z razširitvijo bojev slovenske vojske z okupatorjem se je pojavila tudi nuja po vzpostavitvi nege ranjencev in njihovo varno bivanje. Postavljena je bila mreža manjših bolnic med katerimi je najbolj znamenita **Partizanska bolnica Franja**, ki je v obdobju od zime 1943 do pomladi 1945 delovala v težko dostopni soteski Pasice v bližini Cerknega. Zgrajena je bila za zdravljenje ranjencev in težjih bolnikov na območju 9. korpusa slovenske partizanske vojske, ki se je spopadala z nemško okupacijsko vojsko. Bolnica je obsegala 11 barak z lastno električno centralo in rentgenom.

Bolnica »Franja« je danes takšna, kakršna je bila zgrajena v letih hude preizkušnje (1943-1945). Ostala je neuničljivo izročilo veličine osvobodilnega boja in trpljenja slovenskega naroda in tudi iznajdljivosti zdravstvenih delavcev, ki so v najtežjih okoliščinah našli najprimernejšo rešitev za pomoč ranjenim borcem.

Sprva ni bilo niti znanja niti izkušenj, kam s partizanskimi ranjenci, kako jih obvarovati pred sovražnikom in primerno zdraviti. Prvi ranjeni borci so našli zavetje na samotnih kmetijah rodoljubov ali pa na domovih občanov, vključenih v OF. Medicinska znanost vojnega zdravstva se je dotlej naslanjala na urejene fronte in globoko zaledje, na obilje prevoznih sredstev, pripomočkov za zdravljenje in zdravstvenih delavcev. V partizanskih okoliščinah pa vsega tega ni bilo.

Osnovna naloga partizanskega zdravstva je bila v tem, da nudi ranjencu prvo pomoč na kolikor toliko varnem mestu, ga odnese ali odpelje iz območja bojev na varno in skrito mesto, kjer poleg splošne nege prejme zdravniško - ali še bolje - kirurško pomoč. ❖

povzeto iz interneta
Robert Leskovar

Operacijska soba – Rentgen

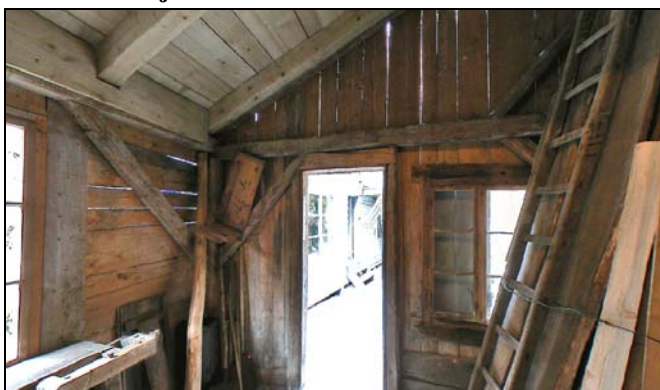
Soba za zdravnike – Kuhinja za ranjence

Soba za ranjence

Invalidski dom

Skladišče

Kuhinja

Soba za zdravnike

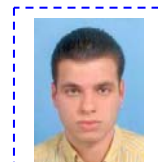

partizanska
bolnica

MESTNI MUZEJ IDRIJA
MUZEJ ZA IZOBLEČENJE IN ČREKLJESEČ
ČERKLJANSKI MUZEJ

INFO SOTESKA
UVOD

franja

MSNZ 1990

Letos so potekale po državi slovesnosti ob 20. letnici ustanovitve MSNZ, ki je 1990 leta delovala kot paravojaška enota in bistveno pripomogla pri procesu osamosvojitve. Enota naj bi že jeseni istega leta prešla pod okrilje takratne TO, a so še več kot desetletje potem porajale razne špekulacije ob njenem obstoju. Veliko več informacij na to tematiko lahko preberete v zanimivi knjigi z naslovom:

- **Upornik z razlogom**, avtorja Albina Mikuliča, iz knjige so tudi podatki tega članka.

V članku bom predstavil priznanji MSNZ, ki so ju podeljevali v začetku 90-ih, kasneje so bila ustanovljena še nekatera druga o teh mogoče kdaj drugič;

Znak MSNZ; je bil podeljen pripadnikom MSNZ za zasluge pri organizaciji MSNZ. Znak je v

obliki značke velikosti 22x19mm, na zadnji strani ima gravirano številko. Znakov je bilo podeljenih okrog 1600, v omenjeni knjigi je tudi poimenski seznam. Nadomestni trakec je svetlo-modre barve na sredini pa ima zlat znak MSNZ.

Medalja MSNZ; je bila podeljena pripadnikom MSNZ za izjemne zasluge in opravljanje pomembnih nalog pri MSNZ. Ustanovil jo je takratni predsednik RS Milan Kučan in jo ob drugi obletnici MSNZ 17. maja 1992, podelil 38 posameznikom.

Medalja v premer meri 25mm, njen trakec 25x15mm, narejena je iz srebra. Zadaj imajo

gravirano ime prejemnika. Nadomestni trakec je po videzu enak traku medalje. ❖

Jaka Klenovšek

NASLOVI NOVIH ZBIRATELJEV ZZVIS-a

KRNC Matej

Kresnice 24 a, 1281 Kresnice

Zbira :

- Našitki
- Kovanci
- Položajna oznake

ŠTRIGL Toni

Selovec 40b, 2373 Šentjanž pri Dravogradu

Zbira :

- Značke, Medalje, Odlikovanja,
- Insigniji, Uniforme, Kovanci,
- Kravate, Polož. Oz., delovne obleke,
- Zastave, gasilstvo,

OZNAKE ČINOV VOJSKE
KRALJEVINE SHS IN JUGOSLAVIJE od 1919 do 1939

Jeseni leta 1918 se je nezadržno bližal vojaški zlom in sočasno razpad Avstro Ogrske (AO) monarhije, v sklopu katere so se nahajala tudi ozemlja današnje Federacije BiH, Republike Hrvaške in Republike Slovenije. Neposredno pred podpisom kapitulacije držav, ki so leta 1914 začele vojno svetovnih razsežnosti, je bil dne 29.10.1918 v Zagrebu ustanovljen Narodni svet, kateri je v skladu s svojimi političnimi in vojaškimi cilji razglasil novo državo Slovencev, Hrvatov in Srbov. V toku meseca novembra tega leta je nova država prevzela in podredila svoji kontroli precejšnje število vojaških enot (redne vojske in «domobranstva») propadle AO monarhije. Ta država je obstajala le krajši čas, saj je že 1. decembra istega leta prišlo do združitve v novo Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev, katero je razglasil regent Aleksander Karađorđević. Čeprav je vojska države Slovencev, Hrvatov in Srbov obstajala samo nekaj mesecev, so bile predpisane nekatere vojaške oznake, predvsem za na kape, pa tudi oznake činov, ki so po obliki spominjale na staro srbske epolette v kombinaciji s trakci in zvezdicami AO vojske.

Po združitvi in razglasitvi Kraljevine SHS je bila formirana tudi nova vojska te nove države, ki je nastala s spajanjem vojske »Narodnega sveta« in srbske vojske. Uniforme in oznake činov so bili prevzeti po vzoru srbske vojske, kateri je bil sprejet s predpisom iz leta 1911. Upoštevajoč, da se je nova vojska formirala v veliki meri iz številnih enot bivše AO vojske, je povsem razumljivo, da je bila ta vojska zelo »pisana« in raznolika, vsaj kar se uniform in opreme tiče (slika 1). Te so se le delno in počasi prilagajale novemu predpisu, in še to v glavnem le z uvajanjem enotnih oznak na kapah (kokarde) in z oznakami činov. Medtem ko so bivši pripadniki AO vojske v glavnem nosili še uniforme propadle monarhije, je na drugi strani, v dotedanji srbski vojski, veliko moštva nosilo dele francoskih in ameriških

oprav in uniform, nekateri le deloma prilagojene novim okoliščinam. Izhajajoč iz teh dejstev in takšnega stanja v vojski kraljevine SHS je bilo neobhodno potrebno poleg organizacijskih in formacijskih sprememb izvesti tudi prehod na enovit izgled oblačenja in opremljanja pripadnikov vojske nove države.

Slika 1: Fotografija pripadnikov vojske Kraljevine SHS iz leta 1919 v uniformah, sestavljenih iz različnih delov uniform z začasnimi oznakami činov in rodov na ovratniku suknjiča

V zvezi s tem je bil 2.3.1922 sprejet prvi pravilnik o uniformah in oznakah vojske kraljevine SHS (Uredba o odeći i oznakama vojske KSHS), v katerem je bil med drugim predpisan izgled, barva in kroj uniforme, barve rodov in služb kot tudi oznake činov častnikov, podčastnikov, kadetov vojaških šol, kraljeve garde in vojakov. Na podlagi tega pravilnika so bile uniforme razdeljene v dve glavni kategoriji in sicer na:

1. vsakodnevno in
2. praznično (svečano).

Na vsakodnevni uniformi so častniki nosili **epolette** (»epoletuške«), na svečanih pa **svečane epolette**.

Epolette (navadne) so bile pravokotne oblike in prirejene za snemanje. Na zgornjem delu so imele zarežane robove za dva trakca (obšiva), izvezena s kovinsko srebrno nitko v širini 20mm in v razmaku 10mm, imele so

suknjene (»čojaste«) obšive v širini 3mm in sicer v predpisani barvi rodu ali službe. Te so bile predpisane za nižje častnike od podporočnika do vključno stotnika (kapetana) I. stopnje (slika 1). V nasprotju s temi so bile za višje častnike (major do vključno polkovnik) predpisane epolette z enim trakom, izvezenim s srebrno nitko, v širini 54mm ter s suknenimi obšivi širine 3mm v barvi rodu ali službe. Na epolette so se, v odvisnosti od oznake čina, pritrjevale srebrno bele štiri krake piramidaste zvezdice iz stisnjene pločevine. Dodane so bile tudi arabske ali rimske številke enot ter monogrami domačih (kasneje pa tudi tujih) vladarjev in sicer med samimi zvezdicami in gumbom na epoletah, kjer so bili le ti predpisani. Arabske številke so bile predpisane za pehotne in konjeniške polke kot tudi za artilerijske polke, ki so bili neposredno podrejeni poveljstvom divizij, medtem ko so bile rimske številke predpisane za enote, ki so bile direktno podrejene armadnim poveljstvom. Omenjene številčne oznake so bile prav tako iz stisnjene pločevine in so v višino merile 25mm. Pripadniki železniškega polka so nosili znak pripadnosti v obliki železniškega kolesa z dodanimi razširjenimi krili. Dolžina epolet je bila odvisna od dolžine ramen posameznika.

Za vojvode in generale so bile za vsakodnevne uniforme namesto epolet predpisane pletenice iz trojne, zlato rumene oksidirane povite žice (modela) M 1882 v širini 5mm. Vpete so bile na temno modro podlogo. Vojvode so nosili na omenjenih pletenicah vezen državni grb v obliki dvoglavega belega orla s ščitom na prsni, na katerem so bili razporejeni avtohtoni simboli treh državnih enot (narodnosti).

Tudi **epolette**, predpisane za svečano uniformo, so bile po obliki identične srbskim epoletam po predpisu iz leta 1911. Jedro teh je tvorila pravokotna podloga, na kateri se je nahajal kovinski zlato rumeni gumb, ki je služil za pritrjevanje na vratni del ramena, zaključevale pa so se z ovalno

obliko s kovinsko zlato rumenim polmesečem. Zgornji del svečanih epolet je bil izdelan iz zlato rumene rebraste filigranske podloge s trakci širine 10mm na pravokotnem delu, kateri so bili nameščeni vzdolž robov na osnovi, katera je bila podložena s suknom v barvi rodu ali službe in sicer tako, da je ta segala izpod filigranske osnove za 3 mm. Na ovalni del epolet so se pritrjevale identične zvezdice, kot je bilo že prej opisano, seveda v odvisnosti od čina, katerega je epoleta označevala.

Epolete za nižje častnike (slika 2) popolnoma ustrezajo zgornjemu opisu, medtem ko so epolete za visoke častnike imele po robu ovalnega dela zlato rumene, spiralno pletene kovinske resice v dolžini 95mm in širine 3mm, katere so prosto padale preko ramenskega dela uniforme (slika 3). Za generale so bile predpisane identične epolete, le z razliko, da so bile rese izdelane in pletene iz zlato rumene žice širine 8mm in so bile kot take toge, medtem ko so bile prej opisane resice gibljive (slika 4).

Slika 2: stotnik (kapetan) administrativne službe

Slika 3: podpolkovnik artilerije

Slika 4: General

Vojaki in podčastniki so nosili čine na mehkih naramkah po kroju v obliki puščice, katere so bile z ene strani všite v ramenski del rokava, na zgornji strani pa so se z gumbom pripenjale na uniformo. Na te naramke oz. »epoletne trakove« so se pritrjeva-

le enake zvezdice, kot so jih nosili častniki, poleg teh pa še številke enot, katere so to imele predpisano. Naredniki so nosili številke iz posrebrene stisnjene pločevine, visoke 25mm, medtem ko so vojaki, desetniki in podnaredniki imeli te v velikosti 40mm in sicer izvezene z rumenim sukancem ali pa celo samo natiskane z rumeno barvo.

Vojaki in podčastniki železniškega polka so nosili enak kovinski znak kot častniki (slika 5).

Naredniki – vodniki (profesionalni pripadniki vojske) so imeli na vojaškem plašču (»šinjelu« - iz ruščine) in lahkem suknjiču (»koporanu« - iz italijanskega capperone) enake epolete kot častniki, le da so bile te preoblečene z enakim materialom, kot so bile iz njega izdelane same uniforme.

Slika 5: Fotografija vojakov vojske Kraljevine SHS iz leta 1924. Gre za pripadnike železniškega polka s kovinskimi oznakami na mehkih epoletah na angleških uniformah

Posebne oznake činov so nosili častniki, podčastniki in vojaki Kraljeve garde (slika 6). Čini za častnike (oficirje) so bili izdelani v obliki pletenic iz žice zlato rumene barve v širini 5mm, za podčastnike in vojake so bile prav take oblike in velikosti, le da so bile pletene iz volnenega prediva. Te mehke epolete oz. naramke so bile na eni strani všite v ramenski del rokava, na srednjem delu pa so se zapenjale oz. pripenjale s pomočjo medeninas-tega gumba dolžine 30mm v obliki spiralno povitega valja. Na teh epoletah so bile v vrsti pripete zvezdice ter kraljevi monogram, kateri je bil vpet med zadnjo zvezdico in gumbom.

Slika 6: Epoleti desetarja in stotnika (kapetana) Kraljeve garde

Po dveh letih, natančneje 24.2.1924, je kralj Aleksander Karađorđević podpisal nov Pravilnik o

Redni broj	Čin – zvanje (pripadnost rodu – službi)	Opis boje ispuske na epoletuškama - epoletama	Boja ispuske na epoletuškama - epoletama
1	Vojvode i generali (djenerali)	Tamnije plava	
2	Djeneralštabni oficiri	Svetlo crvena	
3	Pešadija	Tamno crvena	
4	Artiljerija	Crna	
5	Inžinjerija	Višnjeva	
6	Konjica	Zlatno žuta	
7	Sudstvo	Ljubičasta	
8	Sarutetska	Tamno baron	
9	Administrativna	Zelena	
10	Lekarska	Tamno siva	
11	Kapelnici	Bež	

Tabela št. 1 – barve rodov in služb po pravilniku iz leta 1922.

Tabela št. 2

uniformah in oznakah vojske Kraljevine SHS, kateri je bil objavljen v uradnem vojaškem glasilu (Službene vojne novine) št. 9 istega leta. Ta nov pravilnik ni prinesel bistvenih sprememb v primerjavi s prejšnjim, razen morda pri stopnjevanju generalskih činov (tabela 3) ter uvedbe nove razvrstitve barv za rodove in službe (tabela 4). Prav tako so bile predpisane tudi nove oznake za pripadnike posameznih rodov in služb, do neke mere pa je bil reguliran tudi kroj in izgled uniform za pripadnike vojaškega letalstva.

Stopnjevanje generalskih činov je bilo povzeto po francoskem vzoru in sicer so se ti delili na brigadne, divizijske in armadne generale. Generali vseh treh stopenj so zadržali pletenice iz trojnega zlato rumenega filigranskega srebra. Razlikovali so se po tem, da so bile pletenice brigadnih generalov na volneni podlogi v barvi rodu / službe, pri pletenicah divizijskih in armadnih generalov pa je bila podloga svetlo modre barve. Upoštevajoč, da so generali divizijske in armadne ravni imeli podlogo enake barve, so kot oznake za jasno prepoznavanje generalskih činov uvedli zlato rumene vezene ali kovinske šest krake zvezdice premera 24mm, katere so bile nameščene na rokavih uniform (slika 7.). Te zvezdice so bile na spodnjem delu rokava in sicer za brigadne generale 1 zvezdica, pritrjena 30mm od obšiva rokavnega zavihka, za divizijske generale sta bili dve zvezdici v vrsti in sicer 50mm od obšiva, za armadne generale pa so bile na isti oddaljenosti tri zvezdice, razporejene v trikotnik.

Slika 7: «Generalska» zvezdica za na rokav, kovinska, M 24

OZNAKE ČINOVA

Z novim pravilnikom so bile uvedene tudi nove oznake za posamezne rodove in službe, kot sledi:

- pripadniki vojaškega letalstva (orel v letu – z razširjenimi krili)
- pripadniki telegrafskih enot - vezisti (dve prekržani streli)
- prometna služba (kolo s krili ter volan)
- pripadniki geodetske službe (dva teodolita)
- pripadniki sanitetne službe (Eskulapova palica, preko katere se obvija kača)
- pripadniki veterinarske službe (Eskulapova palica, preko katere se obvija kača ter konjska glava v profilu)

Te oznake so bile izdelane iz posrebrne stisnjene pločevine, način pritrjevana oz. nošenja pa je bil zadržan še po pravilniku iz leta 1922. Oboje, tako (navadne) epolette kot svečane epolette so izdelovali v različnih delavnicah, med katerimi po kvaliteti in s tem prepoznavnosti sigurno izstopa avstrijska delavnica »**Brüder Schneider A. G. Wien**«, prepoznavna po logotipu v obliki trilistne deteljice s punciranimi začetnicami delavnice »**BSW**« - slika 8. Med domačimi proizvajalci pa je najbolj poznana ali vsaj najbolj zastopana »**KOVNICA A. D. BEOGRAD**« – slika 8. Logotipi in napisi proizvajalca so puncirani (žigosani) na zaponki za pritrjevanje epolette, katera se je nahajala na zadnji strani. Veliko število epolet je brez oznak proizvajalca in na podlagi dosedanjih raziskav lahko z veliko verjetnostjo trdim, da so te verjetno izdelovali na Čehoslovaškem.

Slika 8

Slika 9

Pravilnik iz leta 1924 je ostal v veljavi slabe tri leta oz. do uveljavitve novega pravilnika leta 1928. Ta je vključeval tudi spremembe in dopolnila iz leta 1927. Novi pravilnik je bil edinstveno in restriktivnejši, o čemer pa bo govora v nadaljevanju tega članka.

Literatura in viri :

- „Službene novine KSHS/Jugoslavije“ 1922 – 1929,
- Vojna enciklopedija, drugo izdanje, Beograd 1972,
- Istorijski muzej Srbije – „Službeno odelo u Srbiji u 19. i 20. veku“ - Katalog izložbe, Beograd 2001.
- Mile Bjelajac „Vojska Kraljevine SHS 1918 – 1921, „Narodna knjiga“ prvo izdanje 1988,
- Janez Švajcner- „Uniforme“. - Muzej Novejše Zgodovine Celje, 1997.
- Vojnoistorijski glasnik 1-2, 1994. godina.

Vse fotografije in originalni artikli so last autora. ❖

**Nebojša Milanović
Paraćin**

*Serbian Numismatic Society – member,
BCN Bayonet Collector`s Network –
member,
Slovenian Association of Collectors of
Military Insignia-member.*

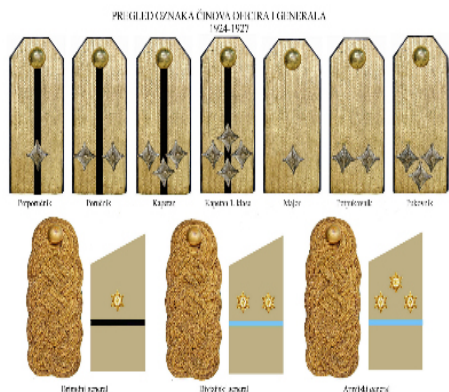

Tabela 3: barve rodov in služb po pravilniku iz leta 1924

Militarije in drugi zbirateljski predmeti Nemške demokratične republike (DDR)

Zbiranje odlikovanj, uniform in podobnih predmetov nekdanje Nemške demokratične republike (*Deutsche demokratische republik* – DDR) v Sloveniji ni posebej priljubljeno in tudi sam sem na to zbirateljsko področje zašel bolj po naključju. DDR je v 41 letih svojega obstoja proizvedla zadosti predmetov za specializirane zbiratelje (v tujini je kar nekaj zbirateljev, ki so specializirani izključno na DDR ali njene posamezne segmente), lahko pa je tudi logično nadaljevanje bodisi zbirke komunističnih militarij bodisi »zgodovinske« nemške zbirke (ki obsega npr. predmete iz cesarskega obdobja in Tretjega rajha). Veliko predmetov je še vedno na voljo po zelo dostopnih cenah, čeprav že več let vrednost (predvsem starejših oz. redkejših) stvari vztrajno raste. V (združeni) Nemčiji se je razvilo močno gibanje oboževalcev nekdanje države, imenovano »Ostalgie« (besedna igra iz »nostalgija« in »Ost« - vzhod).

Slika 1: Zgodnje uniforme z zapetim temnim ovratnikom – podobnost z Wehrmacht je očitna. Slika objavljena s prijaznim dovoljenjem Henka v.d. Waarsenbura, Nizozemska.

Kratka zgodovina DDR

DDR je nastala 7. oktobra 1949 iz nekdanje sovjetske okupacijske cone v Nemčiji in je obsegala nekdanje zvezne dežele Brandenburg, Mecklenburg-Spodnjo Pomorjansko, Saško, Saško-Anhalt in Turingijo. Prenehala je obstajati 3. oktobra 1990, ko se je Nemčija uradno zdru-

žila. Manj znano je, da je že Stalin leta 1952 predlagal združitev Nemčije in umik vseh zavezniških sil (Nemčija bi bila nevtralna), s čimer pa zahodni zavezniki niso soglašali, po Stalinovi smrti pa je tudi Hruščov zavrnil to zamisel¹⁴.

Država je bila uradno večstrankarska (obstajalo je 5 političnih strank, tudi krščansko-demokratska), čeprav je na volitvah vedno zmagovala in imela praktično vso oblast v rokah Enotna socialistična stranka Nemčije (*Sozialistische Einheitspartei Deutschlands* – SED, nastala leta 1946 z združitvijo komunistične partije in socialdemokratov). Državo je vodil predsednik (prvi/1949-1960 **Wilhelm Pieck**), vendar je bil zelo pomembna eminenca prvi sekretar partije (prvi in najbolj znani je bil Walter Ulbricht). Zelo pomembno (in mračno) vlogo je imelo Ministrstvo za državno varnost (*Ministerium für Staatssicherheit* – MfS, bolj znano kot **Stasi**, ki ga je skoraj ves čas/1957-89–vodil armadni general Erich Fritz Emil Mielke). Glavno mesto je bil Berlin (ki je bil ves čas obstoja DDR razdeljen na Zahodni Berlin, ki je bil del ZRN, in (vzhodni) Berlin prestolnica DDR). V prvih letih po vojni je bilo v vsej Nemčiji hudo pomanjkanje, še posebej v sovjetski okupacijski coni, saj so Sovjeti kot vojno odškodnino odmontirali in odpeljali več kot tretjino vseh industrijskih zmogljivosti. Leta 1953 po Stalinovi smrti so v Berlinu izbruhnile delavske demonstracije, ki so se razširile po vsej DDR, vendar jih je policija ob sodelovanju sovjetske vojske zatrla. Zaradi slabih razmer je ogromno prebivalcev bežalo v Zahodno Nemčijo, zato je oblast zaprla in zastražila meje, leta 1961 pa so zgradili Berlinski zid. ZRN vse do 70. let ni hotela priznati vzhodne sosede. Nekako od 60. let se je standard začel izboljševati; v 70. letih so uvedli pomembne gospodarske reforme, ki so vse do konca države zagotavljale gospodarsko rast (tudi v obdobju, ko so druge socialistične države, vključno z Jugoslavijo, stagnirale ali nazadovale), tako da je bila DDR najbolj

razvita in bogata država nekdanjega vzhodnega bloka (leta 1980 je bil bruto domači proizvod na prebivalca DDR primerljiv z britanskim¹⁵), čeprav državljani niso mogli kupiti številnih luksuznih ali eksotičnih stvari (npr. banan). Najbolj znani izvozni izdelki so bili vozila, urarski izdelki, fotoaparati (Praktica), optične naprave (Karl Zeiss Jena) in porcelan iz Meissna. DDR je bila tudi športna velesila. Leta 1989 so se po lokalnih volitvah začele množične demonstracije in množičen beg državljanov DDR v tujino prek Češkoslovaške in Madžarske, ki sta odprli svoje meje, čemur je sledil odstop partijskega voditelja Ericha Honeckerja, razpad sistema, (simbolično pomembni) padec Berlinskega zidu in nato združitev Nemčije.

Slika 2: Parada ob 25-letnici Berlinskega zidu, ki so ga v DDR imenovali "Protifašistični obrambni zid". Slika objavljena s prijaznim dovoljenjem Henka v.d. Waarsenbura, Nizozemska.

Oborožene sile in druge uniformirane formacije

V prvih letih obstoja je imela DDR t.i. **Kasarnirano oz. garnizijsko ljudsko policijo** (*Kasernierte Volkspolizei* – KVP), ki je bila nekakšen nadomestek vojske, 1. marca 1956 pa je bila uradno ustanovljena **Nacionalna ljudska armada** (*Nationale Volksarmee* – NVA). V prvih letih je bilo služenje vojske prostovoljno in šele leta 1962 so uvedli splošno vojaško obveznost. NVA je imela štiri veje: kopensko vojsko, mornarico, letalstvo in obmejne enote (*Grenztruppen der DDR*), ki so stražile predvsem mejo z ZRN (pred lastnimi bežečimi državljani) na kopnem in morju (6. *Grenzbri-*

¹⁴ <http://de.wikipedia.org/wiki/Stalin-Noten>

¹⁵ http://de.wikipedia.org/wiki/Deutsche_Demokratische_Republik

gade Küste). DDR je bila edina država vzhodnega bloka, ki je oporečnikom vesti omogočala služenje brez orožja v t.i. gradbenih enotah (*Baueinheiten*); takšno ureditev je dosegla (za komunistično državo nenavadno vplivna) protestantska cerkev. Vojska je bila večinoma opremljena s sovjetskim orožjem, izdelovali so lastne tovornjake in nekatere oklepnike, manjše ladje in pehotno orožje ter opremo. Orožje in oprema vzhodnonemške izdelave je praviloma visoko kvalitetna v primerjavi z drugimi državami vzhodnega bloka. Tudi NVA kot celota je bila vrhunsko opremljena in izurjena in je veljala za »drugo v Varšavskem paktu« (tako za Sovjeti). Ves čas je vzdrževala izjemno visoko stopnjo bojne pripravljenosti, višjo kot NATO in tudi višjo kot sovjetska kopenska vojska: NVA bi lahko napadla v dveh urah po prejemu ukaza (nekateri izbrani polki celo v 45 minutah!), mornarica je bila pripravljena na izplutje v eni uri, rezervne divizije bi bile lahko mobilizirane v dveh dneh; celotna NVA je bila ves čas, tudi ob vikendih, v 85 % pripravljenosti¹⁶. V 80. letih je imela okoli 180.000 pripadnikov kopenske vojske, 18.000 mornarice, 58.000 letalstva in 50.000 obmejnih enot¹⁷ (in še okoli 200.000 rezervistov), več kot 767 letal, 208 ladij, 2700 tankov, 2200 topov in 134.000 vozil¹⁸. Strateška doktrina Varšavskega pakta je bila vedno ofenzivna, zato niso imeli partizanskih enot (pa tudi ne koncepta splošnega ljudskega odpora ali česa podobnega), saj je bilo predvideno, da se bodo bojevali na sovražnikovem ozemlju. Posebna formacija so bili **Bojni odredi delavskega razreda** (*Kampfgruppen der Arbeiterklasse* – KdA; njihov znak je bila roka, ki drži puško z rdečo zastavo), ki jih je bilo okoli 200.000.

Člani KdA so bili večinoma člani partije (SED), organizirani pa so bili v stotnije na ravni podjetij, ustanov in deloma teritorialno. Njihova naloga je bila lokalna obramba (pred zunanjim in notranjim sovražnikom), skrb za varnost v zaledju itd. Poleg pehotnega so imeli tudi težje orožje, za njihovo urjenje pa je skrbelo policija.

Slika 3: Gradnja Berlinskega zidu, 1961: levo in desno pripadnika KdA, sredina levo policijski podoficir (z zgodnjo vezeno kokardo), sredina desno vojak NVA. foto: Peter Heinz Junge, vir: Bundesarchiv.

Tudi vzhodnonemška **Ljudska policija** (*Volkspolizei* – VoPo; uporablja se tudi kratica MdI – *Ministerium der Innern* – ministrstvo za notranje (zadeve)) je poleg običajnih oddelkov (kriminalistična, prometna, pomorska, redarstvena, osebje zaporov itd.) imela vojaško organizirane kasarnirane udarne oddelke (*Volkspolizei-Bereitschaften* – VPB), ki so imeli tudi artilerijo in oklepne transporterje. Svojo vojaško enoto – elitni motostrelski¹⁹ stražni polk (*Wachregiment*) „**Felix Dzierzynski**“ je imela tudi Stasi. Zbiralci DDR pogosto naletijo tudi na uniforme civilne zaščite (*Zivilverteidigung*), mladinske organizacije (*Freie deutsche Jugend* – FDJ²⁰), Združenja za šport in tehniko (*Gesellschaft für Sport und Technik* – GST: množična mladinska organizacija s poudarkom na vojaških športih in tehničnih znanjih), gasilcev, železničarjev itd.

Obrambno, notranje in ministrstvo za državno varnost so se (neformalno) imenovala ministrstva oboroženih

organov DDR (*Ministerien der bewaffneten Organe der DDR*).

Uniforme in oznake DDR²¹

DDR se je pri uniformah močno zgledovala po uniformah Wehrmachta (dosti bolj kot ZRN) – najbolj vidna razlika je bil državni grb in nekoliko drugačen barvni odtenek ter vrsta blaga. Zato so ponarejevalci in ponazoritveniki radi uporabljali (in jih še) uniforme DDR (suknjič, hlače, čapko) za predelavo v uniforme iz 2. sv. vojne. V prvih letih po združitvi Nemčije uniforme DDR niso imele nobene cene, zadnje čase pa cene posebej redkejših uniform (generali, Stasi, stražni regimenti, padalci, zgodnje uniforme s temnim ovratnikom itd.) vztrajno rastejo in so tudi že predmet ponarejanja. Ponarejevalci jih sicer ne izdelujejo »od začetka«, ampak pogoste uniforme s dodajanjem oznak itd. spremenijo v redkejše (tako kot »frizirajo« tudi uniforme JLA).

Slika 4

Slika 5: Parada uniforma polkovnika obmejnih enot, 80. leta: paradni akselebanderji; na desnem žepu srebreni športni znak, levo odlikovanja: zgoraj bronasti Red za domovinske zasluge, spodaj bronasti "Kampforden", zlata Medalja za odlične dosežke v obmejnih enotah, bronasta Medalja za zgledno obmejno službo in bronasta Medalja bratstva v orožju.

Terenska oz. bojna uniforma NVA (*Felddienstuniform*) se je na videz močno razlikovala od medvojne, saj so kmalu uvedli različne maskirne

¹⁶ Zahodnonemški general Jörg Schönbohm, visoki uslužbenec zahodnonemškega obrambnega ministrstva, ki je po združitvi Nemčij prevzel poveljstvo nad NVA; citirano po:

< <http://www.wehrmacht-awards.com/forums/showthread.php?t=47888&highlight=high+alert&page=2> > (6.2.2010)

¹⁷ Forester, Thomas M., *The East German Army: Second in the Warsaw Pact*, George Allen & Unwin Ltd, London, 1980.

¹⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Nationale_Volksarmee

¹⁹ Sovjetski termin "motostrelska" enota pomeni približno isto kot mehanizirana: pehota, ki se vozi v (goseničnih) oklepnih transporterjih ali bojnih vozilih pehote.

²⁰ Članstvo v mladinskih organizacijah je bilo bolj ali manj obvezno: solarji so bili včlanjeni v Mlade pionirje (*Junge Pioniere* – JP) – od 6. do 10. leta, nato v Thälmannove pionirje (*Thälmann-Pioniere*) – od 11. do 13. oz. 14. leta, nato pa v FDJ (do 25. leta).

²¹ Uniforme so se v 40 letih obstoja DDR seveda spreminjale. Zaradi prostorske omejenosti tega prispevka predstavljam le najbolj značilne in pogoste (torej predvsem novejše) uniforme; za poglobljen študij priporočam na koncu navedene vire.

vzorke (najprej na uniformah, pozneje še na različnih torbicah in opremi), terenska uniforma pa je bila v primerjavi z drugimi »vzhodnimi« državami (tudi JLA) zelo sodobna, funkcionalna in kakovostno narejena. Pozimi so čez uniformo lahko nataknili vatiran dvo-delni kombinezon. Vojaki so nosili različne mehke kape s ščitkom ali brez (pilotke), pozimi kučme – ušanke po sovjetskem vzoru, značilna NVA čelada pa je bila narejena po poskusnem modelu »B/II« iz leta 1943, ki so ga med 2. sv. vojno izdelali v majhnih količinah in celo nekajkrat uporabili v bojih. V skladu z nemško tradicijo so vojaki in oficirji nosili visoke usnjene škornje (vojaški so bili nekoliko nižji), padalci pa nižje škornje na vezalke. **Izhodna** (*Ausgangsuniform*) in **paradna uniforma** (*Paradeuniform*) za vojake sta bili zelo podobni kot pri Wehrmachtu, torej po kroju podobni oficirski. K izhodni uniformi so vojaki nosili (enako kot Wehrmacht) čapko (ki se je od oficirske razlikovala po usnjem podbradniku namesto pletenega) in dolge hlače z nizkimi čevlji, k paradni uniformi pa čelado in zožene hlače (*Stiefelhose*) s škornji ter pas. Pri obeh uniformah je imel suknjič odprt ovrtnik in se je nosil s srajco ter kravato.

Oficirji in podoficirji so nosili tudi službeno uniformo (*Dienstuniform* – čapka, suknjič, zožene hlače, škornji, pas), ki se je z dodatkom odlikovanj, paradnega pasu (po obliki zopet zelo podoben kot v 2. sv. vojni, le grb na zaponki je drugačen) in bodala (sablje za oficirje stražnih polkov) spremenila v paradno. Suknjič se je od nemškega armadnega iz 2. sv. vojne razlikoval po odprtem ovrtniku s kravato (kar pa so v 2. sv. vojni nosili pri letalstvu in SS). Terenska in izhodna uniforma sta bili zelo podobni kot pri vojaki. Oficirji in podoficirji so imeli tudi **družabno uniformo** (*Gesellschaftsuniform* – čapka, suknjič z dvorednim zapenjanjem, hlače, nizki čevlji), ki so jo nosili ob zasebnih ali uradnih družabnih srečanjih in podobnih neformalnih priložnostih. Višji oficirji so za slovesne priložnosti nosili tudi belo uniformo (ali vsaj suknjič). Osebe na pisarniških dolžnostih je nosilo t.i. **štabno uniformo** (*Stabsdienstuniform*), ki je bila enaka kot izhodna

(dolge hlače in čevlji namesto škornjev), razlikovala se je le barva srajce: k štabni se je nosila siva, k izhodni pa bela srajca. Poletna uniforma je imela srajco iz nekoliko debelejšega blaga, čez katero se je opasal pas, pod njo pa so nosili majico, zožene hlače iz tanjšega blaga in poletne škornje. Pozimi so oficirji in podoficirji nosili dolg plašč klasičnega vojaškega kroja, podložene škornje in kučmo (enako kot vojaki, le z drugačno oznako; generali in admirali so imeli kučme iz pravega krzna). Uniforma **letalstva** in **obmejnih enot** je bila enake oblike kot uniforma kopenske vojske, razlikovala se je le po oznakah in barvnih obšivih.

Slika 6.: Oficir v poletni mali družabni uniformi in podoficirka v poletni izhodni uniformi v disku, 1985 (razglednica NVA).

Slika 7.: Padalec v paradni uniformi z baretko.

Za **delovno uniformo** (*Arbeitsuniform*) so uporabili bolj ali manj ponošene in popravljene kose terenskih, izhodnih, službenih itd. uniform, ki so jih pobarvali na črno. Razlage, da naj bi črne uniforme pripadale tankistom ali podmorničarjem (podmornic DDR sploh nikoli ni imela!) so torej le mit ali marketinška poteza. V vojski, policiji in MfS je bilo razmeroma zelo veliko **žensk**, posebej na pisarniških, zdravstvenih in podobnih dolžnostih, zato obstaja tudi bogat nabor uniform, posebej krojenih za ženske: klobučki, drugače krojeni suknjiči, bluže, hlače, krila in enodelne (poletne) obleke ter ustrezna obutev.

Mornarica DDR je nosila tipične mornariške uniforme (pozimi temnomodre, poleti bele). Podobne uniforme so nosili pripadniki *Grenzbrigade Küste*, pa tudi nekatere mornarici sorodne civilne organizacije (trgovska mornarica in rečna plovba, funkcionarji ribiških podjetij, ministrstva za vodno gospodarstvo itd.).

Nekatere uniforme **policije** in **MfS** nepoučeni le težko loči od vojaških, glavne razlike so barva blaga – vojaška je »kamnito siva« (zelo podoben odtenek kot pruska uniforma), policijska pa sivozelena – in našitki na rokavih ali druge oznake. Oficirji in podoficirji policije so nosili bel pas in zeleno kravato (vojska temno sivo, mornarica temno modro). Tudi te organizacije so poznale službeno, izhodno, družabno itd. uniformo, pa tudi razne specializirane (za prometnike, motoriste ...). Po obliki podobne uniforme so nosili tudi gasilci, carina in številne druge organizacije, saj je bilo za DDR (tako kot za prejšnjo Nemčijo) značilno, da je v primerjavi s sedanjimi razmerami zelo veliko različnih organizacij vsaj občasno nosilo uniforme.

Delavski odredi (KdA) so nosili drugačno, bolj praktično uniformo, ki spominja na delavske obleke: kapo s ščitkom, vetrovki podobno jakno in hlače z žepi, vse izdelano iz močnejšega platna, ter nizke ali višje čevlje na vezalke. Isto uniformo so nosili tudi na paradah, le da so pod jakno oblekli srajco in vinsko rdečo kravato. Enake uniforme je nosila tudi civilna zaščita in rdeči križ, vendar se ločijo po žigu v notranjosti: uniforme KdA imajo žig MdI (ker so spadali pod policijo), uniforme CZ ali RK pa žig NVA.

V zgodnjem obdobju (do 1970) je NVA uporabljala **barve rodov** (*Waffenfarben*) zelo podobno kot Wehrmacht; večina rodov in služb je imela svojo barvo: pehota belo, tankisti rožnato, topništvo opečno rdečo, zveze rumeno, padalci oranžno, inženirci, kemične, transportne in prometne enote črno, zaledne službe temno zeleno, obmejne enote zeleno (drugačen, svetlejši odtenek), letalstvo svetlo modro, protiletalske enote svetlo sivo, mornarica temno modro itd.. Barva se je nosila kot podloga (obro-

ba) epolet in našitkov na ovratniku (*Litze*, pl. *Litzen*) – pri slednjih tudi v sredini obeh »stebričkov«, in všitek (tanek rob) na čapki. Posebne barve so imeli rodovi oz. službe policije, Stasi (temno rdeča – na epoletah in ovratniku, vendar na kapi bela), gasilci itd. Po letu 1970²² so kopenske enote (razen padalcev in obmejnih enot) uporabljale enotno – belo barvo, generali pa rdečo. Nekatere uniforme (npr. letalstvo, policija) so imeli v barvi rodu tudi obšiv ovratnika in rokavnega zaviha. Obmejne enote so imele zelen tudi obod čapke.

Čini v NVA so bili podobni kot v vseh vojskah; po sovjetskem vzoru (in sedanjem slovenskem) so imeli 4 stopnje praporščakov (ki so od 1974 rangirali kot posebna skupina med podoficirji in oficirji), *Unteroffizier* pa je bil najnižji podoficirski čin (sledil mu je *Unterfeldwebel*, *Feldwebel* itd.). Od 1982 je obstajal čin maršala DDR, ki pa ga ni nosil nihče; imenovanje je bilo predvideno samo v vojni (na trgu niso redke – večinoma ponarejene – maršalske oznake). Podobne čine je imela tudi policija (podoficirji so bili različni »stražmojstri« in »mojstri«, višji čini pa so imeli enaka imena kot vojska) in MfS. Čini so se označevali na **epoletah oz. naramkah** (za razliko od Wehrmachta so se tudi vojaški čini – npr. poddesetnik, desetnik – nosili na naramkah, kot v JLA) in so bili oblikovno zelo podobni činom v Wehrmachtu – za podoficirje epolete iz blaga s srebrnimi obrobami, za praporščake in oficirje iz vzporednih vrvic, za generale iz prepletenih vrvic, vsi pa so imeli značilne nemške štirikrake zvezdice (generali peterokrake, vendar podobne oficirskim – povsem drugače kot npr. JLA ali Sovjeti). Na podoben način so bile izdelane epolete oz. čini policije in drugih uniformiranih organizacij, npr. gozdarjev (ki so imeli namesto zvezdic majhne želode), gasilcev, železničarjev, carinikov itd. KdA je čine poimenovala s položajnimi oznakami (različni vodje, komandanti itd.) in jih je označevala z rdečimi črtami na zgornjem delu rokava (nekoliko podobno kot partizanski čini pri nas); po imenih in obliki

enake čine je imela civilna zaščita, podobne (vendar z drugimi imeni in nekoliko drugačno podobo) pošta, GST je uporabljala epolete, vendar s položajnimi oz. funkcijskimi imeni. Rdeči križ je čine označeval z našitki na ovratniku (enak sistem kot SA ali SS, vendar s povsem drugačnimi znaki). Kadeti na oficirskih oz. praporščaških šolah so na epoletah nosili črko S oz. F, vojaki v gradbenih enotah (oporečniki vesti ali politično nezanesljivi) pa kovinsko ali vezeno lopato.

Slika 8: Izbor civilnih in vojaških rokavnih trakov ter drugih oznak: trak stražnega polka Dzierzynski v škatlici je bilo darilo oficirjem ob odhodu iz polka (trak je krajši in drugače narejen kot običajni); zraven padalski oznaki za baretko; spodaj levo policijske oznake, spodaj desno vojaške oznake specialnosti; desno zgoraj epolete gradbenih enot, desno navzdol bojne epolete gojencev oficirske šole.

Za še večjo pestrost (in veselje zbiralcev) so poskrbeli različni **našitki** na uniformah: poklicni vojaki in podoficirji so po določenih letih službe dobili posebne rokavne našitke; na spodnjem delu rokava so vojaki in podoficirji nosili okrogle našitke z znaki specialnosti (zelo podobno kot Wehrmacht – npr. sanitejci, orožarji, pontonirji ...). Na spodnjem delu rokava so različne posebne enote ali službe imele **rokavne trakove** z napismi, kakršni so znani tudi iz Wehrmachta oz. SS. Ti so označevali bodisi pripadnost raznim posebnim enotam (stražni polki, orkestri, obmejne enote ...), bodisi različne posebne zadolžitve ali funkcije (*Betriebsschutz* – tovarniška policija; *Hafenpolizei* – pristaniška policija; *Luftfahrtsinspektion* – Inšpekcija (civilnega) letalstva itd.). GST je imela svojo šolsko jadrnico *Wilhelm Pieck*, na kateri so mornarji nosili rokavne trakove z napisom *Segelschulschiff W. Pieck* (bele na poletni uniformi in temno modre na zimski), teh trakov pa je bilo v civilnem sektorju še

več. Velja opozoriti na trakova »*Ministerium für Staatssicherheit*« in »*Volkspolizei*«, ki v času DDR nista obstajala, ampak sta (na trgu pogost) fantazijski stvar. Dodajanje rokavnih trakov je dokaj pogost način trgovskega »friziranja« uniform (predvsem trakovi stražnih regimentov), zato je treba vedeti, da so bili rokavni trakovi v veliki večini primerov strojno našiti na rokav že v tovarni, konca, kjer se trak stika, pa všita v šiv rokava. Šele nato je suknič dobil podlogo, pri čemer se je podloga najprej prišla v spodnji del rokava. Ponarejevalec, ki bi hotel pravilno našiti rokavni trak, mora torej odparati rokav od telesa sukniča in razparati vzdolžni šiv, kar je pa zelo težko narediti brez sledi, zato ponavadi našijejo trak kar prek podloge ali pa ročno in precej vidno. Pri preverjanju avtentičnosti uniform je treba upoštevati, da so bile (vsaj novejše) vedno izdelane kvalitetno, uniforme stražnih polkov iz boljšega oficirskega blaga, oznake so bile prišite natančno in strojno. Oficirji DDR so delovali v urejenih razmerah, imeli so čas in sredstva, da ob napredovanjih, premestitvah itd. ustrezno spremenijo uniforme, zato so različne domače, ročne oz. »frontne« predelave in dodelave (ki niso redke na originalnih uniformah iz 2. sv. vojne) skoraj vedno delo ponarejevalcev.

Leto proizvodnje na uniformah DDR je bilo (po letu 1967) označeno s črkami (kot da bi šlo za pomembno skrivnost!) in sicer: K=1968, Z=1969, M=1970, X=1971, B=1972, L=1973 (tudi 1987), O=1974, S=1975, R=1976, A=1977, U=1978, F=1979, E=1980, G=1981, I=1982, C=1983, H=1984, T=1985, P=1986, L=1987, Y=1988, N=1989, D=1990. Tudi **oznake velikosti** na uniformah, čep-rav na videz podobne našim konfekcijskim številkam, so nekoliko drugačne: SK=42 (XXS), M44=44 (XS), M48=46 (S), G48=48 (M), M52=50 (M), G52=52 (L), SG52=54 (L), G56=56 (XL); SK48=22²³, K48=23, K48-1=24, K52=25, K52-1=26, M56=27; G48=94²⁴, SG48=98,

²² Nekateri viri navajajo leto 1961; primerjaj http://de.wikipedia.org/wiki/Nationale_Volksarmee in http://www.guidetoddr.org/NVA_2.html

²³ T.i. skrajšane velikosti, za odrasle osebe manjše rasti (22 = pomanjšana 44 itd.).

²⁴ T.i. podaljšane velikosti, za visoke in vitke

SG52=102, ÜG52=106; ženske številke: 76=38, 82=40, 88=42, 94=44; obutev: 24=36, 25=37,5, 26=39, 27=40,5, 28=42, 29=43,5, 30=45, 31=46,5 in 32=48. Pokrivala imajo enake oznake, kot jih poznamo pri nas. Večje številke obleke in obutve so na trgu redkejše kot manjše (očitno je po manjših manj povpraševanja) in dosejajo (tudi nekajkrat) višje cene.

Odlikovanja, priznanja in znaki DDR

Odlikovanja DDR so med zbiralci zelo priljubljena, saj je (še vedno) mogoče za majhen denar ustvariti obsežno zbirko. DDR je imela množico odlikovanj in priznanj, saj so priznanja (pogosto imenovana častni naslov – *Ehrentitel*) v obliki medalj poleg države podeljevala tudi posamezna ministrstva in organizacije. Skoraj vsaka večja organizacija ali poklicna skupina je imela odlikovanja za dolgoletno službo: poleg vojske in policije tudi npr. pošta, šolstvo, zdravstvo, carina, gasilci, vodni in zračni promet, železnica, veterinarji ... Nekatera priznanja so lahko dobili že otroci – za športne dosežke, delo v pionirski organizaciji, turizmu itd. Pri podelitvi številnih višjih odlikovanj je odlikovanec prejel tudi denarno nagrado, ki je bila lahko zelo visoka²⁵. Pri višjih redih je bilo tudi predpisano, koliko jih lahko vsako leto podelijo. Nekateri rede (npr. Karla Marxa) je bilo treba po smrti prejemnika vrniti.

Skupna značilnost številnih odlikovanj in medalj pa je, da so si praviloma zelo podobna – veliko jih je preproste okrogle oblike in visijo na majhnem štirikotnem traku (civilna odlikovanja) oz. peterokotnem traku (vojaška), ki pa je nekoliko drugačne oblike (širši oz. nižji) kot sovjetski ali jugoslovanski. Veliko odlikovanj je v treh stopnjah (bronasta, srebrna in zlata), nekatere medalje za dolgoletno službo so tudi v 6 ali 7 stopnjah. Nekatera odlikovanja obstajajo v več različicah

(različni materiali, detajli, napisi itd.), pri čemer velja splošno pravilo²⁶, da so starejša odlikovanja izdelana iz boljših materialov (dostikrat srebro čistoče 900; žgani emajl namesto barve itd.) in bolj skrbno kot novejša; tudi škatlice so lepše in bolje izdelane. V poznejših obdobjih je veliko nižjih odlikovanj pakiranih v cenene generične plastične škatlice z blazinico iz penaste gume, ki pa so razmeroma praktične tudi za shranjevanje drugih militarij.

Slika 10: Red Karla Marxa (avtor slike: Daag; vir: wikipedija, v prosti uporabi pod pogoji: <http://commons.wikimedia.org/wiki/Template:GFDL/sl>)

Slika 11: Red heroja DDR (risba; vir: wikipedija)

Najvišje odlikovanje (uradno – naslov) je bil **Heroj DDR** (*Held der DDR*)²⁷, ustanovljen leta 1975. Podeljenih je bilo 10 naslovov (od tega dvema osebam pa dva – dolgoletnemu obrambnemu ministru Heinzu Hoffmannu in šefu zloglasne Stasi Mielkeju), ostali prejemniki pa so bili: Friedrich Dickel, Leonid Brežnjev, Sigmund Jähn²⁸, Valerij Bykovski²⁹, Willi Stoph³⁰ in Erich

Honecker. Vsak odlikovanec je avtomatično dobil še **Red Karla Marxa** (*Karl Marx Orden* – enako, kot so Heroji Sovjetske zveze avtomatično prejeli še Red Lenina). Herojski znak je v obliki zlate zvezde z vencem in grbom DDR na rdečem traku, podoben Redu heroja Sovjetske zveze in drugim vzhodnoevropskim redom herojev. Nekoliko pogostejši je naslov in red **Heroja dela** (*Held der Arbeit*), ki so jih podeljevali od leta 1950 (nekaj sto podeljenih) in je tudi oblikovno podoben, le v zvezdi ni celotnega grba, ampak samo izsek (kladivo, šestilo in žitna klasa). Red Karla Marxa so podeljevali od leta 1953 za izjemne zasluge na različnih področjih; podeljenih je bilo 118 redov, nekateri so jih dobili več (Honecker 5, Stoph in Mielke po 4, Hoffmann 3; tudi Josip Broz Tito je dobil dva – 1974 in 1977). Red ima obliko peterokrake zvezde, ki ima v sredini venec z Marxovo podobo; visi na značilnem peterokotnem traku. Diplomatsko odlikovanje DDR je bila **Zvezda prijateljstva med narodi** (*Stern der Völkerfreundschaft*) v treh stopnjah (prva z lento); leta 1965 jo je prejel tudi Tito. Za izjemne dosežke na področju kulture, umetnosti in znanosti so podeljevali **Nacionalno nagrado DDR** (*Nationalpreis der DDR*) v treh stopnjah, ki pa je imela obliko razmeroma skromne pozlačene medalje z Goethejevo podobo, ki je visela na običajnem štirikotnem traku. Nagrada je bila nekakšen (neformalni in nikoli razglašeni) nadomestek za Nobelovo nagrado. Zanimivo je, da je tudi nacistična Nemčija imela najvišje priznanje za umetnostne in znanstvene dosežke, ki je na nek način nadomeščalo Nobelovo nagrado, s podobnim imenom in podobo Goetheja. Ti visoki redi so bili praviloma izdelani iz pravega zlata in so zelo redki ali praktično nedosegljivi za zbiralca. Na trgu je dosti boljših in slabših kopij in ponaredkov.

Od višjih odlikovanj so med zbiralci razmeroma pogosta **Red za domovinske zasluge** (*Vaterländischer Verdienstorden*) v treh stopnjah. Kot že ime nakazuje, so kriteriji podelitve primerljivi z jugoslovanskim Redom zaslug za narod. Narejen je v obliki

osebe (94 = podaljšana in zožena 54, 98 = prilagojena 56 itd.).

²⁵ Podelitev Nacionalne nagrade 1. stopnje je npr. navrgla 100.000 (vzhodnonemških) mark, Red Karla Marxa pa »samo« 20.000 mark, kar je približno ustrezalo enaki vsoti zahodnonemških.

²⁶ Enako kot tudi npr. pri nemških cesarskih in/ali tretjerajhovskih, sovjetskih, jugoslovanskih odlikovanjih, ne nazadnje pa tudi pri položajnih in drugih oznakah Slovenske vojske.

²⁷ Po nekaterih virih oz. zaporedjih je bilo najvišje odlikovanje Red Karla Marxa.

²⁸ Prvi nemški kozmonavt in prvi Nemec v vesolju – prejel je tudi Red heroja Sovjetske zveze.

²⁹ Ruski kozmonavt, ki je letel z Jähnem.

³⁰ Dolgoletni ministrski predsednik DDR.

stilizirane peterokrake zvezde iz žarkov in visi na štirikotnem obesku. Naslednje po rangi, vendar ne redko odlikovanje je bil red oz. **Zastava dela** (*Banner der Arbeit*), ki se je za dolgoletne in pomembne delovne dosežke podeljeval posameznikom ali kolektivom, vsako leto za 1. maj. Red je v treh stopnjah (ločijo se po rimski številki), iz pozlačene kovine in delno emajliran, glavni motiv je rdeča zastava. Za vojaške zasluge se je podeljeval **Red Scharnhorsta** (*Scharnhorst-Orden*), imenovan po pruskem generalu in vojaškem reformatorju Gerhardu Johannu Davidu von Scharnhorstu (1755-1813). Ta red so dobivali le generali in admirali in je zato zelo redek. Bolj pogosto vojaško odlikovanje je **Bojni red zaslug za ljudstvo in domovino** (*Kampforden »Für Verdienste um Volk und Vaterland«*), med zbiralci skrajšano imenovan *Kampforden*. Podeljeval se je v treh stopnjah, ima obliko peterokotnika z zvezdo in grbom ter visi na peterokotnem traku s 4 rumenimi in 3 rdečerjavimi progami³¹. Posebno mesto med odlikovanji DDR ima **Blücherjev red oz. medalja** (*Blücher-Orden, Blücher-Medaille*). Obstajal je v 6 stopnjah (tri stopnje reda in tri medalje) in bil predviden za podeljevanje v vojni, zato ga nikoli niso podelili, čeprav je bilo nekaj sto primerkov izdelanih in uskladiščenih za primer vojne. Imenovan je po pruskem maršalu Gerhardu Leberechtu von Blücherju, knezu von Wahlstattu, junaku napoleonskih vojn in enem od zmagovalcev bitke pri Waterlooju. Medalja je v obliki okrogle medalje z Blücherjevo podobo, red pa v obliki križa. Obstoj tega reda so za časa DDR skrbno skrivali in svet je zanj zvedel šele po združitvi Nemčij; glede na vse navedene okoliščine je tudi to odlikovanje skrajno redko (pojavljajo se ponaredki).

³¹ Nekateri viri (prim. Klaus & Uta Feder, *Auszeichnungen der Nationalen Volksarmee der Deutschen Demokratischen Republik, Münz Galerie, 1994*) navajajo, da se je red podeljeval na traku z rdečerjavimi progami za mirnodobne zasluge, na traku z živo rdečimi progami pa za »bojne« zasluge, čeprav DDR nikoli ni sodelovala v vojni. Na prodaj so redi z »bojnimi« trakovi (in niti niso redki), vendar ta razlika večinoma ne vpliva na ceno.

Pogostejše so **Medalje bratstva v orožju** (*Medaille der Waffenbrüderschaft*) v treh stopnjah, ki so jih podeljevali (predvsem oficirjem) za krepitev sodelovanja z armadami bratskih socialističnih držav, pa tudi oficirjem teh bratskih armad za sodelovanje z DDR.

Oborožene formacije DDR (NVA, policija MfS), pa tudi številne civilne organizacije, so imele vsaka svoje **Medalje za zvesto službo** (*Medaille für treue Dienste*), ki so se podeljevale praviloma na vsakih 5 let, včasih tudi na 10; večinoma so obstajale za 5, 10 in 15 let, nekatere pa tudi za 20, 25, 30, 35 (redko), 40 in celo 50 let službe (železnica). Medalje so imele naslednje formacije in organizacije: KVP (samo za 5 let, izjemno redka), policija, NVA, železnica, oboroženi organi Mdl, prostovoljno gasilstvo, civilno letalstvo, trgovska mornarica in rečni promet, KdA (verjetno najpogostejše odlikovanje DDR v zbirkah), carina, zdravstvo in socialno skrbstvo, civilna zaščita, obmejne enote, šolstvo (imenovana Pestalozzijska medalja). Večina teh medalj je pogosta in poceni. Nekoliko drugačne kriterije za podeljevanje so imele **Medalje za izredne uspehe** (*Medaille für ausgezeichnete Leistungen*) oz. **izjemno službo v NVA** (*Medaille für hervorragende Dienste in der NVA*), ki tudi niso redke in so jih podeljevali oficirjem in podoficirjem (tudi za zgledno dolgoletno službo (poleg medalj za zvesto službo), nekoliko podobno kot npr. jugoslovansko Medaljo in Red za vojaške zasluge. Podobno funkcijo so imele tudi **zaslužne medalje** (*Verdienstmedaille der ...*), ki so jih podeljevali tako v oboroženih kot civilnih sektorjih, pa tudi za splošne zasluge kot **Zaslužno medaljo DDR** (*Verdienstmedaille der DDR*, med zbiratelji imenovana tudi »Stolpe-Orden«³²), ki je eno najpogostejših odlikovanj DDR v zbirkah. **Medalje za izjemne uspehe** (*Medaille für hervorragende Leistungen*) in **Medalje za zasluge** (*Medaille für Verdienste*) so se podeljevale predvsem v različnih sektorjih gospodarstva in civilnega

³² Vzdevek je dobila domnevno po pravniku, teologu in (sedanjem nemškem) politiku Manfredu Stolpeju, ki je leta 1978 tudi (na skrivnem) prejel navedeno medaljo, domnevno za sodelovanje s Stasi.

življenja in so na splošno precej bolj redke kot medalje za dolgoletno službo, nekatere so celo izredno redke in dragocene (npr. za rudarsko reševalno službo), druge pa dokaj pogoste (npr. policija).

Slika 12: Medalje podoficirja, ki je iz NVA prestopil v policijo, z ustreznimi dokumenti (montirane po vrstnem redu prejema, najnovejša prva z leve): Medalja za zgledne uspehe v oboroženih organih Mdl; Zlata medalja za zvesto službo v oboroženih organih Mdl; srebrna in bronasta medalja za zvesto službo v NVA.

Posebna in raznolika skupina so odlikovanja oz. priznanja za zaslužne in druge delovne **aktiviste**, aktiviste 5- in 7-letnega plana (*Ehrentitel Aktivist der Siebenjahrplanes, Aktivist der sozialistischen Arbeit, Verdienter Aktivist* itd.), ki so v obliki ovalnih, kvadratnih ali rombastih obeskov na kovinskih štirikotnih »trakovih« z različnimi znaki, številkami in napisi. Vsa so izdelana precej ceneno in tudi na zbirateljskem trgu ne dosegajo visokih cen. Podeljevala so se v velikih količinah za najrazličnejše delovne uspehe in dosežke, pa tudi za politično in družbeno delo, skratka – za aktivizem. Od zanimivejših odlikovanj velja omeniti še **Medaljo za borce proti fašizmu** (*Medaille für Kämpfer gegen den Faschismus 1933 bis 1945*), **Medaljo Hansa Beimlerja** (*Hans-Beimler-Medaille*) za španske borce, **Medaljo za bojavnike proti reakciji** (*Medaille für die Teilnahme an den bewaffneten Kämpfen der deutschen Arbeiterklasse in den Jahren 1918 bis 1923*) za (socialistične ipd.) aktivne udeležence pouličnih bojev v povojni Nemčiji, »feministično« **Medaljo Klare Zetkin** (*Clara-Zetkin-Medaille*) za zasluge pri spodbujanju miru in pri razvijanju pravic žensk, **Herderjevo medaljo** (*Johann-Gottfried-Herder-Medaille*) v več stopnjah za zaslužne učitelje in učence ruščine, **Medaljo Arthurja Beckerja** (*Arthur Becker Medaille*) v treh stopnjah, najvišje priznanje FDJ, priznanja **Zveze nemško-sovjetskega prijateljstva** (*Deutsch-Sowjetische Fre-*

undschaft – DSF) in številne druge. Poleg medalj in priznanj v obliki medalj so številne civilne in vojaške organizacije podeljevale priznanja v obliki značk, plaket itd., obstajala pa so tudi dosti bolj nenavadna priznanja (npr. lakirane kocke premoga s posvetilom, ki so jih podeljevali nekateri rudarski kombinati).

Podobno kot cesarska, weimarska, nacistična Nemčija in ZRN so imeli tudi v DDR **športne znake** v treh stopnjah (venček s kratico DDR ali NVA, nekoliko drugačne so imeli gasilci, FDJ itd.), vojaki pa tudi srebrne **strelske vrvice**, zelo podobne oblike kot Wehrmacht; obstajale so različice (znak) za pehoto, motostrelce, tankiste, artilerijo in raketne enote, obmejne enote; mornariške različice (pehota, artilerija, torpedniki in obmejne enote – *Grenzbrigade Küste*) so imele modro vrstico, strelske vrvice so imeli tudi policisti itd.

DDR odlikovanja večinoma niso imela pripadajočih **miniatur**, so pa poznali **nadomestne trakce** – *Feldspange*. Na zgodnejših uniformah ter uniformah generalov so bili trakci iz blaga in deloma s kovinskimi dodatki (nekoliko podobni sovjetskimi trakcem), v poznejših obdobjih pa prevladujejo trakci pod zaobljenim plastičnim pokrovom na kovinski podlagi, včasih iz blaga, pogosteje pa kar iz papirja; slednji zgledajo precej ceneno in neugledno. Ploščice z nadomestnimi trakci so zelo pogosto predmet ponarejanja, deloma iz originalnih sestavnih delov, deloma pa iz ponarejenih (posebej papirnate “trakce” je lahko izdelati), zato je pri nakupu potrebno veliko previdnosti.

slika: DDR13 aktivist, dsf.jpg : Zgodnji dokument zanka za zglede uspehe pri izpolnjevanju 5-letnega plana; znak aktivista 7-letnega plana in dokument – knjižica (izpolnjena v gotici!) iz 1951; značka za 20 let dela v DSF (v škatlici z miniaturo; zraven druga varianta škatlice); mapa za delegate okrožne konference SED.

Podelitev odlikovanj in drugih priznanj DDR (tudi na videz neuglednih značk) je praviloma spremljal **doku-**

ment, včasih pa je bila listina priznanje sama po sebi. Dokumenti so bili pogosto v ličnih mapah in izdelani na dobrem tršem papirju (zopet so starejše različice praviloma lepše in razkošnejše od novejših). Nekatere zgodnje različice dokumentov so v obliki knjižice z več stranmi in z razmeroma dolgo ročno napisano obrazložitvijo razlogov za podelitev. Za zbiratelje so posebej privlačni kompleti dokumentov ene osebe (ali več oseb – npr. moža in žene), saj prikazujejo celotno življenjsko in poklicno pot osebe. Cene običajnih dokumentov in tudi kompletov so razmeroma nizke, saj je praktično vsak državljan DDR v življenju dobil vsaj nekaj priznanj oz. listin. Pri običajnih dokumentih, posebej civilnih, ni strahu pred ponaredki, pri redkejših pa se pojavljajo. Treba je vedeti, da je po združitvi Nemčij ostalo ogromno praznih formularjev za dokumente, ki so zelo poceni in jih ponarejevalci večkrat izpolnjujejo z lažnimi imeni in podatki (najbolj prozorna oblika ponarejanja so dokumenti, ki naj bi pripadali znanim osebnostim).

Drugi zbirateljski predmeti DDR

Za zbiratelja, ki ga zanima vojaško-politična plat DDR, so poleg odlikovanj, uniform in opreme zanimive tudi zastave in drugi tekstilni predmeti, dokumenti, knjige, slike, “vojaški kič” in še marsikaj ter seveda orožje (ki pa ga avtor članka ne zbiram, zato ga ne morem podrobneje predstaviti). DDR je imela veliko različnih **zastav**, najpogostejše so različne oblike in velikosti državne zastave (v nemških barvah – črna, rdeča, rumena – z grbom na sredini). Čeprav so pogoste, je po njih takšno povpraševanje (kot spominek so priljubljene tudi med turisti, ki sicer ne zbirajo militarij), da jih na veliko ponarejajo (bodisi od začetka, bodisi tako, da na zastavo ZRN našijejo grb DDR). Pogoste so tudi zastave FDJ, SED, GST, FDGB, ki so manj iskane kot državne ali vojaške zastave. Redke in drage so vezene zastave iz zgodnjih obdobj ter zastave vojaških in drugih (VoPo, KdA, FDJ ...) enot z vezanimi napisi in posvetili. Poleg večjih zastav so bile v DDR zelo priljubljene tudi **namizne zastavice**, od zelo splošnih do takih, izdelanih za posebne priložnosti (kongrese,

vojaške vaje itd.), za posamezne enote, urade itd., pa tudi zastave (velike in male), ki so bile priznanje za najboljšo enoto, pionirsko skupino, delovni kolektiv ipd. Zelo veliko je športnih in gospodarskih zastavic, vendar te med zbiratelji militarij niso posebej priljubljene.

slika 13: Izbor različnih DDR militarij in priznanj: 1. plaketa ob 30-letnici FDJ; 2. Red dela II. stopnje v pozni škatlici; 3. komplet značk, darilo oficirjem; 4. štiri priznanja delovnim aktivistom (1955, 1957, 1960, 1964), 50. in 60. leta; 5. kapa in kravata KdA; 6. vojaška kapa – pilotka; 7. ruta za udeležence manevrov Waffnenbruderschaft 1980, levo originalna vrečka; 8. znak Vojaške akademije Friedricha Engelsa; 9. dva kvalifikacijska znaka (sponki) in strelski znak KdA; 10. medalje za 10, 15, 20 in 25 let služenja v KdA; 11. medalje za zvesto službo v policiji; 12. zastavica Nogometne zveze DDR; 13. srebrna in bronasta medalja za zvesto službo v civilni zaščiti z dokumentoma (poznejši dokument je manjši); 14. dokumenta in znački za 15 in 25 let dela v sindikatih; 15. dokument in znak za izjemne uspehe pri izpolnjevanju 7-letnega plana (1964); 16. “splošna” mapa za dokumente odlikovanj; stenski znak SED; desno značka za dolgoletno delo v SED; 18. strelska vrstica obmejnih enot.

Zanimiv in zabaven predmet, ki ga (kolikor vem) druge vojske ne poznajo, je bil šal oz. **ruta rezervista** (*Reservistentuch*). Kvadratno ruto z napisom “*Ehrenvoll gedient*” (častno doslužil) ali podobnim ter različnimi vojaškimi motivi je uradno dobil vsak vojak zadnji dan služenja in jo je nosil okoli vratu na poti domov. Nekdanji vojaki NVA se spominjajo, da so jim ljudje na poti domov velikokrat čestitali in jih ogovarjali, ruta pa je bil tudi neformalni znak za policiste, da so mladeniče bolj prizanesljivo obravnavali pri morebitnih izgedih v pijanosti. Obstaja nekaj različic vojaških rut, posebna je za obmejne enote in policijo. Na rutah pogosto najdemo podpise in/ali naslove kameradov. Poleg rut za odslužene vojake so izdelovali tudi priložnostne rute ob različnih vojaških obletnicah, zletih FDJ, ki so jih delili udeležencem in/ali obiskovalcem. Oficirji so ob odhodu iz vojske kot darilo dobili tudi manjši čipkast namizni prtiček z

znakom NVA, za 25 let službe pa posebno "častno darilo" (med zbiralci skoraj vedno imenovano z originalnim nemškim izrazom *Ehrengeschenk*) – miniaturni bodež s kovinsko vejico, pritrjen na blazinico. Vse skupaj je bilo pokrito s plastičnim pokrovom in vloženo v kartonasto škatlo, kjer je bil tudi prostor za mapo z dokumentom. Kljub nekoliko kičastemu in cenemu videzu je stvar precej iskana in predmet ponarejanja, posebej različica za MfS. Za darilo so oficirji, funkcionarji in uslužbenci ob različnih priložnostih dobivali tudi ure (posebej znani proizvajalec je bil Glashütte), porcelanaste, kovinske in lesene stenske krožnike ali vaze z napisi, komplete jedilnega pribora, za "manjša" darila pa različne medaljone, značke, priložnostne kovance, knjige in albume fotografij itd. Nekatere od teh stvari so zelo pogoste, nekatere pa redke oz. celo unikatne.

Slika 14: Različni tekstilni predmeti: zastavica vojaškega športnega kluba; ruta rezervista v originalni vrečki; ruta za udeležence vaj "Oktobersturm" 1965; prehodna zastavica za najboljšo baterijo; namizni prtiček – darilo za oficirje.

Vsakega državljanu DDR je od otroštva do smrti spremljalo več osebnih dokumentov, ki so bili pogosto v obliki knjižic, kamor so se lepile tudi znamkice za članarino: poleg osebne izkaznice in (za pripadnike obo-roženih organov) vojaške knjižice oz. policijske oz. Stasi izkaznice še izkaznice FDJ, DSF, GST, DTSB (*Deutscher Turn- und Sportbund* – Nemška telovadna in športna zveza) in posameznih športnih klubov, izkaznico politične stranke itd. Poleg osebnih dokumentov je skoraj vsak državljan v življenju zbral tudi različna pisna priznanja, dokumente o službenih napredovanjih in podobno, kar je sedaj vse hvaležen predmet zbiranja. Predvsem civilni dokumenti in izkaznice (tudi večji kom-

pleti) so še vedno razmeroma zelo poceni.

V DDR je bilo izdanih več lepih ilustriranih knjig z vojaško in politično vsebino, po katerih je med zbiralci veliko povpraševanje, zato nekatere knjige (predvsem o vojski) dosegajo tudi visoke cene. Vojaški priročniki, ki jih je tudi veliko na trgu, so dosti manj iskani, saj so slabše ilustrirani in zahtevajo znanje nemščine (barvne ilustrirane knjige lahko uporablja tudi zbiralec s slabšim znanjem nemščine). DDR je tiskala tudi miniaturne knjige (velike le centimeter ali dva), ki so pri zbiralcih (vendar ne militarij) zelo iskane; kar precej jih je z vojaško, politično oz. propagandno vsebino. Fotografij z vojaško in podobno tematiko iz obdobja DDR je v zbirkah manj, kot bi bilo pričakovati glede na razvitost vzhodnonemške fotografske industrije (Practica, ORWO). So dosti redkejše kot npr. fotografije iz 2. sv. vojne in dosegajo, posebej tiste iz zgodnjih obdobjih, tudi višje cene. Razlog je bržkone v tem, da so lastniki fotografije zaradi osebne note obdržali ali pa nočejo, da bi se videlo njihovo nekdanjo angažiranost v enotah, katerih sloves je pri marsikom v Nemčiji in svetu dvomljiv.

Zbiranje, viri in literatura

Najbolj priljubljena področja zbiranja militarij DDR so Stasi, obmejne enote, padalske enote, mornarica – kar po drugi strani pomeni, da so ti predmeti tudi najdražji in najbolj pogosto predmet ponarejanja. Policijska, civilne in politične organizacije so nekoliko manj priljubljene. Najboljši vir DDR militarij je "na kraju samem", torej v nekdanji Vzhodni Nemčiji; najbližja pot do tja je prek svetovnega spleta. Velika ponudba je npr. na dražbeni strani www.ebay.de, kjer je še vedno mogoče dobiti bolj običajne predmete po zelo ugodnih cenah. Odkar je Slovenija v evro območju, je plačevanje preprosto, vendar so poštnine vse višje, zato se za običajne predmete splača preveriti ponudbo več prodajalcev ali pa kupiti več stvari naenkrat. Ponudba pri specializiranih spletnih trgovcih z militarijami je dostikrat manj ugodna. Vse-

lej je treba paziti na ponaredke oz. "frizirane" predmete, zato je pri nakupih redkejših oz. dražjih stvari treba imeti osnovno znanje in pred nakupom preveriti na spletnih forumih. Pri spletnih prodajalcih (na dražbah ali sicer) se vedno že prej pozanimajte, kako je z možnostjo vračila. Na zbirateljskih forumih, kjer zbiralci tudi prodajajo, so cene dostikrat zelo visoke v primerjavi z ebayem, čeprav tudi tam lahko precej nihajo. V Sloveniji je ponudba zelo skromna, še največ se v splošnih vojaških trgovinah ("army shop") dobi uniform in opreme.

Za zbiranje DDR je nujno vsaj osnovno znanje nemščine, saj je večina literature v nemščini (tako tiste, izdane v času DDR, kot tudi novejša), medtem ko je na spletu mogoče dobiti veliko podatkov tudi v angleščini. Upoštevati je treba, da so v nekaterih starejših zahodnih katalogih (izdanih še v času obstoja DDR) cene večine odlikovanj veliko višje od sedanjih tržnih cen (ker so bila odlikovanja DDR v času njenega obstoja na Zahodu zelo redka). ❖

Spletni viri:

www.wehrmacht-awards.com (angleščina, odličen podforum DDR)
forum.axishistory.com (angleščina, podforum DDR)
www.gmic.co.uk (angleščina, podforum DDR)
www.nva-forum.de (nemški forum)
 wikipedija (nemška in angleška, nekaj strani tudi v slovenščini)
www.ddrmilitaria.de (stran v nemščini, veliko različnih slik uniform)
<http://www.axishistory.com/index.php?id=5528> (angleščina)

Knjige:

Klaus-Ulrich Keubke, Manfred Kunz: *Militärische Uniformen in der DDR 1949-1990*, Mittler&Sohn GmbH, 2005
 Frank Bartel: *Auszeichnungen der DDR*, Berlin, 1998 (tudi več drugih podobnih izdaj istega avtorja, npr. več delov "Spezialkatalog"-a)
 Klaus H. Feder, Uta Feder: *Militärische Abzeichen der DDR*, 1988 (tudi druge specializirane knjige istih avtorjev, npr. o Stasi, SED ...)
 Nimmergut, Feder, von der Heyde: *Deutsche Orden und Ehrenzeichen*, Battenberg, 2006 (zelo dober, priročen katalog s (skoraj) vsemi nemškimi odlikovanji od 1870 do danes, barvne slike)
 Günter Milde: *Unsere Nationale Volksarmee*, Kinderbuchverlag Berlin 1976/1981 (otroška knjiga, pogosta in z veliko ilustracijami)

LORD MOUNTAIN na našitkih

V okviru prispevka **Našitki vaj 2008 – drugič** v reviji Zbiralec je prvič predstavljena vaja **LORD MOUNTAIN** ter našitek, ki je bil v letu 2008 izdelan za ta namen. Pred pisanjem tega zapisa nisem imel informacij, da bi bil za to vajo izdelan kakšen našitek že v preteklih letih, kar se je kasneje izkazalo za zmotno. Pridobil sem namreč našitek iz leta 2007, obstaja pa tudi možnost, da je bila na ta način »pokrita« že prva vaja s tem imenom v letu 2006.

LORD MOUNTAIN 2007

Ker sta bila namen in vsebina vaje že predstavljena v prej omenjenem članku, se posvetimo v nadaljevanju zgolj predstavitev, ki so za zbiralce najbolj zanimive, to je opisom samih našitkov.

Našitek za vajo v letu 2007 je bil nedvomno osnova za kasnejšega, tistega iz leta 2008, saj ima zelo podobno zasnovo. Dimenzije le minimalno odstopajo, premer znaka iz leta 2007 je 81mm. Centralni motiv znotraj kroga premera 59mm je sporočilen – levo spodaj je madžarska zastava, desno od nje pa slovenska (s tehnično ponesrečenim detajlom, ki ne vključuje konture, ki bi omejila belo zgornje polje naše zastave). Centralno je umeščena silhueta gorovja v povsem neposrečeni in nerealistični svetlo vijolični barvi, zelene lise spodaj verjetno nakazujejo gozdno mejo v naših Alpah. Vojaški pridih našitku dajeta silhueta dveh helikopterjev v letu in sicer tokrat iz ptičje perspektive.

Ostali elementi našitka so identični tistemu iz leta 2008, torej zgoraj napis »LORD MOUNTAIN 2007«, spodaj pa »BRNIK AIRBASE, SLOVENIA«. Kot že omenjeno, je tehnično, predvsem pa barvno, našitek dokaj nenavaden, drugačne sodbe pa si verjetno lahko privoščijo zgolj strokovnjaki.

LORD MOUNTAIN 2009

Našitek iz leta 2008 je bil torej že opisana osnova, predstavili smo našitek iz leta 2007. Vaja se je zgodila tudi v letu 2009. Našitek je povsem drugačen, tehnično bolj dovršen, barvno pa bolj usklajen. Skratka, našitek s premerom 89cm izgleda bistveno bolj »vojaško« kot predhodna dva. Še vedno je ideja bilateralnega sodelovanja nakazana skozi dve državni zastavi, ki se tokrat razprostirata čez celotno polje našitka in sicer levo je naša zastava, desno pa madžarska. Polji sta ločeni s poševnico od leve proti desni pod kotom dobrih 50 stopinj. Preko te osnove sta realistični silhueta dveh helikopterjev v črni barvi. Da gre za vajo iz leta 2009 je jasno razvidno iz črno vezene letnice na belem polju v zgornjem delu našitka, ime vaje pa je izvezeno spodaj v lepi zlati barvi. Enake barve je tudi zunanja obroba znaka. Tako kot vsi ostali je tudi ta znak prišit na patent za pripenjanje (na »mačka«).

LORD MOUNTAIN 2010

Zaenkrat najnovejši znak iz serije sedaj že dobro znane vaje je nas-

tal leta 2010. Snovalci so ponovno izbrali nekoliko manjši znak, v premeru namreč ponovno meri 78mm. Tudi tokrat sta po robu izvezeni zastavi držav udeleženk – levo madžarska in desno slovenska. Zastavi se stikata centralno spodaj in zgoraj s posebnim zavojem, ki učinkuje tudi kot optična prevara. Zaradi teh dveh zavojev namreč povsem okrogel znak deluje nekako ekscentrično oz. nepravilno. Centralno polje znaka, ki ga oklepata zastavi, ima premer 53mm. Večji del ga zapolnjuje svetlo modra nebesna barva, pod katero je stilizirano gorovje s skalnatimi (ali morda zasneženimi) vrhovi. Preko teh se proti gledalcu premika formacija treh helikopterskih silhuet, ki upodabljajo tri tipe plovil, katera so sodelovala v vaji (madžarski Mi - 17 in Mi - 24 hind ter slovenski Cougar AS 532). Dodatno sporočilo znaka je izvezeno spodaj s črno barvo preko obeh zastav in sicer: **»2010 LORD MOUNTAIN«.**

Piloti helikopterjev iz obeh držav udeleženk vaje se verjetno že pripravljajo in veselijo novih znanj, ki jih bodo pridobili na prihodnji skupni vaji, zbiralci pa bomo nestrpnostno čakali naslednjega znaka, ki bo spominjal nanjo.

V letu 2010 so slovenski letalci sodelovali še na eni vaji, ki je ostala obeležena tudi s priložnostnim našitkom. To je bila vaja **AZOR 2010**. Vaja se je odvijala v mesecu juniju

in sicer v Španiji. Sodelovalo je devet držav s preko 700 pripadniki, ki so leteli na 11 različnih tipih helikopterjev. Glavni namen vaje je bil, poleg mednarodnega sodelovanja, urjenje v letenju in pristajanju v ekstremnih pogojih.

Omenjeni našitek s te vaje je prinesel vodja slovenske skupine udeležencev, podpolkovnik Branko Gorše. Našitek je tehnično dovršen in oblikovno izredno izčiščen. Tudi izbrane barve so izredno harmonične, kar daje znaku posebno lep in všečen izgled.

Našitek v premeru meri skoraj 100mm in spada med večje letalske našitke. Zunanja obroba je olivno zelena in se lepo ujema z barvo letalskih kombinezonov. Znotraj robu so v polnem krogu slovenske nacionalne barve, ki omejujejo centralno polje s premerom 72mm.

V le tem zelo domiselno levo dominira španska zastava, desno pa je velika silhueta črne divje mačke – pume oz. po angleško »cougar«, kakor se imenuje tudi naš večnamenski vojaški helikopter. Dokaj realistična silhueta tega plovila (pogled od spredaj) je tudi umeščena

centralno preko večjega dela znaka. V rumenem polju zastave je črn napis imena vaje »AZOR 2010«, da gre za znak slovenskih udeležencev pa je nedvomno jasno zaradi zapisa zgoraj, kjer je s sivo barvo izvezen napis »SLOVENIA«. Z enako barvo je s črkami enake velikosti izpisano spodaj »LOGRONO - SPAIN«, kar sporoča, kje točno se je vaja odvijala. Oba napisa se pmeta preko treh sklenjenih barvnih obročev, ki tvorijo od roba proti notranjosti slovensko zastavo. Težko bi spregledali, da se znak zgleduje po lepem našitku pripadnikov 15. helikopterskega bataljona (HEB). Oddelek helikopterjev Cougar AS 532 ima namreč svoj znak, ki je celo za nekaj mm večji (konkretno v premeru 103mm) od našitka z vaje.

Prav tako na njem dominira silhueta helikopterja, s katerimi leti ta oddelek, celotno desno stran pa zapolnjuje črno polje, ki se nad helikopterjem izriše v silhueto pume z rdečim očesom in razprtim gobcem. Ostali elementi znaka so v olivno zeleni in živo rumeni barvi. Detajli so razvidni iz fotografije in za ta zapis niso tako pomembni.

Jedro vaje AZOR sta tvorila dva kapitana, trije kopiloti in trije tehniški letalci. Spremljevalna ekipa je bila majhna. Upoštevajoč maloštevilčnost ekipe (kontingenta) je bilo temu primerno izdelano le malo opisanih našitkov. Ker pa so bili izdelani v Sloveniji, je velika verjetnost, da je tržna žilica delovala in se bo našitek bolj številčno pojavil tudi med zbiralci. Podrobnosti o vaji si lahko preberete tudi v 11. številki revije Slovenska vojska (leto 2010).

Za tisti, ki revije nimate naročene morda samo informacija, da je revija v celoti, v formatu pdf., dostopna na internetu (vstop preko portala www.mors.si, potem vas že na portalu čaka vstop do posameznih letnikov revije).

Brane Tušar
oktober 2010

Spominska medalja na potovanje Maršala Tita v Indijo in Burmo

V spomin na potovanje Maršala Tita v Indijo in Burmo (1.12.1954-11.2.1955) in na predlog Aleksandra Rankovića je bilo odločeno, da se v spomin na potovanje izdela posebna spominska medalja.

Medalja, delo graverja Teodora Krivaka je narejena iz patiniranega srebra, krožne oblike premera 34,6mm, teže 17,7gr. in debeline 3mm.

Na aversu medalje je doprnsni lik predsednika Tita v maršalski uniformi, obrnjenim v levo. Pod likom je napis **JOSIP BROZ TITO**, krožno ob robu z leve v desno je napis **PREDSIEDNIK F.N.R.JUGOSLAVIJE**. Napisa se začne in konča z petokrako zvezdo. Na reversu je stiliziran zemljevid od Reke do južne Azije z mesti katere je Jugoslovanska delegacija obiskala: Reka, Bombaj, Nju Delhi, Simila, Kalkuta, Rangun, Mejmio, Mandal, Madras, Kočin, Aden. Mesta so napisana fonetsko kot se izgovarja ne pa kot se piše.

Ob robu je napis, zgoraj **USPOMENA NA PUT** spodaj **U INDIJU I BURMU**. Pod zgornjim napisom je letnica **1954-55**. Pod zemljevidom je palmina vejica, simbol miru. Ob robu vejice signatura graverja. Napis na medalji je v latinici.

Medalja je pripeta na rdeči trak s štirimi zelenimi črtami široki 4mm ter obrobljenimi z na vsaki strani po eno belo črto široko 1mm. Trak je zložen v enakostranski trikotnik širok 40mm.

Okoli števila podeljenih medalj je nekoliko zmede. V različnih virih se ti podatki precej razlikujejo. Po besedah M. Milutinovića v reviji INTERVJU 8.12.1989 medalj je podeljeno 500 kosov.

Citat iz revije Intervju:

»...ova medalja je podeljena svima koji su bili na putovanju, a nas je bilo oko 500, skupa sa posadama brodova i posadom posebnog avijona...«

Miloš Milutinovič je opravljal funkcije: šefa protokola, šefa kabineta, osebnega sekretarja Maršala Tita. Bil je še svetovalec za zunanjo politiko...

Boris Pristar v svojem delu: **ODLIKOVANJA ZBIRKE Dr. MALINARA** (Izdaja Hrvatski Povjesni Muzej – Zagreb 2000) omenja medaljo Indija in Burma nekoliko drugačnega videza.

Na aversu medalje je poprjsje Maršala Tita v maršalski uniformi. Sam lik Maršala je nekoliko večji. Napis ob robu **PRETSEDNIK FED.NAROD.REPUBL.JUGOSLAVIJE**-spodaj **JOSIP BROZ TITO**.

Medalja je pripeta na peterokotni trak iz bele svile. Na trak je aplicirana palmina vejica. B.Pristar celo navaja tri variante te medalj.

- A) Medalja skovana iz srebra, premera 45,5mm. Na peterokotnem svilenem belem traku širine 35mm. aplicirana pozlačena palmina vejica dolžine 31mm.
- B) Medalja skovana iz tombaka in posrebrena, premera 35mm. Na peterokotnem svilenem belem traku širine 36mm, aplicirana posrebrena palmina vejica dolžine 36,5mm.
- C) Medalja skovana iz tombaka ter pobronana, premera 35mm. Na peterokotnem svilenem belem traku širine 35,5mm. Aplicirana pobronana palmina vejica dolga 36mm.

Med zbiratelji krožijo različne govornice, od tega da gre za primerke narejene za elito. Spet drugi pravijo da so to probni kosi. Sliši se pa tudi, da so to fantaziski kosi, narejeni izključno za prodajo. Kakorkoli, v nizu dvomljivih Jugoslovanskih ordenov še eden več. ❖

Leopold Gumpot - POLDE

COLLECTA 2011

V Ljubljana je od 25.3. do 27.3.2011 potekal 5. mednarodni sejem zbirateljstva. Na sejmu je bilo 110 razstavljalcev in zbirateljev iz 16 držav: Slovenije, Avstrije, Bulgarije, Črna Gore, Češke, Nemčije, Francije, Hrvaške, Madžarske, Italije, Litve, Makedoni-

je, Nizozemske, Slovaške in Srbije. Collecta je prireditve, kjer se srečajo evropski zbiratelji in trgovci, ki hranijo in prodajajo dragocene zbirke s področij: filatelije, numizmatike, kartofilije, antikvitete, mineralov, fosilov, draguljev, kinder in PEZ figuric, stripov, telefonskih kartic, gramofonskih plošč

in zgoščenk, materialov za zbiratelje, nakita, starih knjig in tiska, plemenite kovine in naložbenega zlata ter različnih drugih drobnih zbirk. Cilj prireditve na Gospodarskem razstavišču je:

- na enem mestu združiti podjetja in posameznike s celega sveta, ki razpolagajo z zanimivimi zbirkami;
- postati osrednje in največje srečanje na področju JV Evrope;
- promovirati zbirateljstvo med mladimi;
- predstaviti dragocene zbirke na tematski razstavi.

6. mednarodni sejem zbirateljev COLLECTA bo v času 23.3. – 25.3.2012 na isti lokaciji. www.collecta.si

Robert Leskovar

Glasiloz ZZZVIS »ZBIRALEC št. 18« je bilo izdelano v 75 izvodih.

Uredila: Monika in Martin LESKOVAR

Tisk : xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx d.o.o. , Ljubljana, April 2011

SLOVENSKA VOJSKA

PONOSNI NASE

za 20 let

www.slovenskavojska.si

Postanite pomemben člen!
Pridite v dobre vrste!

Leto 2011
20 let Slovenske vojske

SLOVENSKA VOJSKA
PONOSNI NASE

